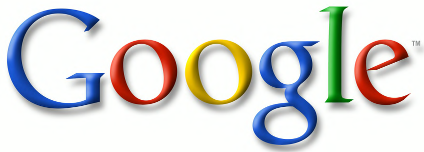
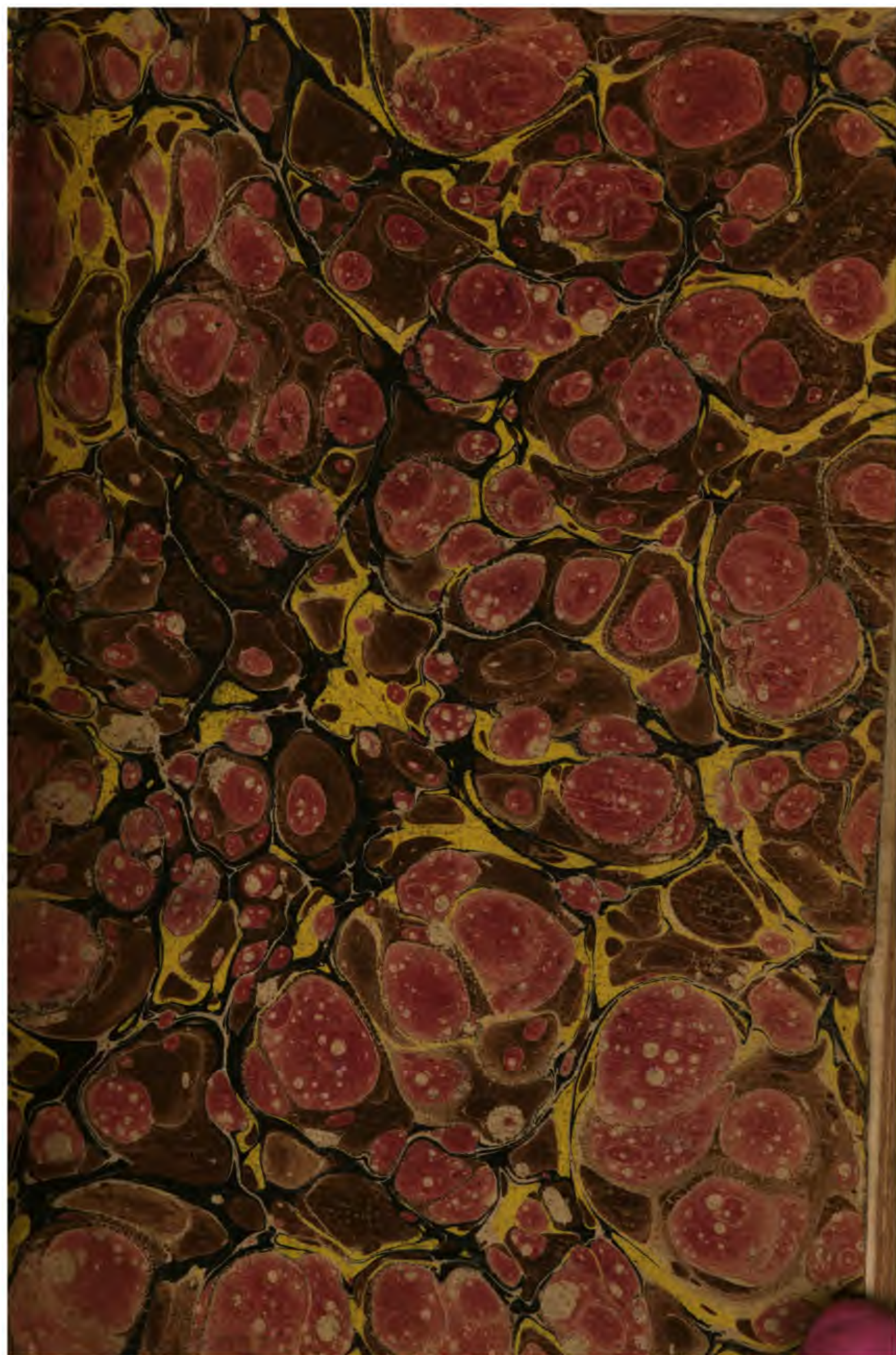

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

EN 1861.

JOCHS FLORALS

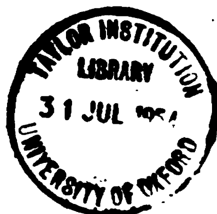
DE

BARCELONA

EN 1861.

BARCELONA:
LLIBRERIA DE SALVADOR MANERO,
Rambla de Sta. Mónica, n. 2, devant de la casa de Correus.
1861.

Barcelona: Imp. de *El Porvenir*, de Bonaventura Bassas, Tallers, n. 51 y 53.—1861.

LLISTA

DELS SENYORS MANTENEDORS Y ADJUNTS

DEL ANY 1861.

MANTENEDORS.

D. Lluis Gonzaga de Pons y de Fuster, President.
D. Antoni Bergnes.
D. Joaquim Rubió.
D. Lluis Cutchet.
D. Pau Estorch.
D. Joseph Leopoldo Feu.
D. Manuel de Lasarte, Secretari.

ADJUNTS.

Agell.	D. Joan
Alós.	D. Lluis Fernando
Altadill.	D. Antoni
Alomar.	D. Evaristo
Amer.	D. Miquel Victoriá
Angelon.	D. Manuel
Anglasell.	D. Ramon
Anglasell.	D. Manuel
Arimon.	D. Joaquim
Arjona.	D. Joaquim
Arragás.	D. Francisco
Bach.	D. Tomas Lluis

Balaguer.	D. Víctor
Bastús.	D. V. Joaquim
Bergnes.	D. Antoni
Blanch.	D. Adolfo
Bofarull.	D. Antoni de
Bofarull.	D. Manuel de
Bris.	D. Francisco Pelayo
Cadafalch.	D. Joaquim
Calafell.	D. Jaume Manuel
Camps.	D. Antoni
Clariana.	D. Estanislau
Coroleu.	D. Joseph
Cortada.	D. Joan
Cutchet.	D. Lluis
Duran y Bas.	D. Manuel
Elías Marchal.	D. Miquel de
Estorch y Siqués.	D. Pau
Estrada.	D. Salvador
Fasant.	D. Francisco
Fargas.	D. Antoni
Ferrant.	D. Ignasi M.ª de
Feu.	D. Joseph Leopoldo
Flaquer.	D. Joseph
Flotats.	D. Mariano
Fluixench.	D. Miquel
Fochs y Odena.	D. Emilio
Forns.	D. Francisco de P.

Font y Guitart.	D. Joan
Fors.	D. Ricardo
Fontrodona.	D. Ignasi
Foxá.	D. Enrich de
Gibert.	D. Eduardo
Gonzalez.	D. Fernando
Granot.	D. Roman
Jaumar.	D. Joseph Antoni
Jordá.	D. Federico
Lasarte.	D. Manuel de
Letamendi.	D. Joseph de
Lorenzale.	D. Claudio
Lugar.	D. Joan
Llach.	D. Joan
Llausás.	D Joseph
Llivi.	D. Francisco de P.
Llobet.	D. Joseph Antoni
Llorens.	D. Francisco Xavier
Manero.	D. Salvador
Mañé.	D. Joan
Marlés.	D. Lluis
Matas.	D. Teodoro
Milá.	D. Manuel
Milá.	D. Pau
Mirabent.	D. Joseph
Miró.	D. Ignasi Ramon
Mons.	D. Francisco

Muns.	D. Ramon
Pascual.	D. Eusebi
Patxot.	D. Manuel
Paez Jaramillo.	D. Ignasi
Permanyer.	D. Francisco
Permanyer.	D. Felip
Pons.	D. Joseph Lluis
Portabella.	D. Pere
Pouplana.	D. Eduardo
Puiggarí.	D. German
Reynals.	D. Estanislau
Riba.	D. Francisco de
Ribas.	D. Francisco de P.
Ribó.	D. Bartomeu
Ribó.	D. Joseph Joaquim
Roca y Cornet.	D. Joaquim
Roig y Rey.	D. Ramon
Rosés.	D. Miquel
Rovira.	D. Joan
Rubió y Ors.	D. Joaquim
Rufasta.	D. Rossendo
Sala.	D. Felip Jacinto
Sanchez Comendador	D. Antoni
Sirvent.	D. Joseph María
Subirana.	D. Joseph
Torrabadella	D. Geroni
Tresserras.	D. Ceferino

Valls.	**D. Pau**
Viada.	**D. Tomás**
Vilaseca.	**D. Isidro**
Vilaseca.	**D. Joseph**
Vives.	**D. Pere Nolasco**

ACTA DE LA FESTA.

Lo dia 5 de maig, en lo Saló de Cent de la casa Consistorial de Barcelona, baix la presidencia del M. I. S. Alcalde Corregidor, del Excel-lentíssim Ajuntament y dels set Mantenedors, ab assistencia de una comissió de la Excel-lentíssima Diputació provincial, del Excel-lentíssim Senyor Regent de esta Audiencia, del M. I. S. Rector de esta Universitat, del M. I. S. Vice-president del Consell provincial, de una comissió del Ateneo Catalá, y de un distingit concurs, fou celebrada la III festa dels Jochs Florals de Barcelona en la forma següent:

Primerament lo M. I. S. Alcalde Corregidor feu un discurs de obertura, é immediatament lo Senyor President del Consistori dels Mantenedors, D. Lluis Gonzaga de Pons y de Fuster, manifestá la

importancia que anaban adquirint los Jochs Florals en Barcelona; exposá lo que eran, manifestant que lo cultiu del catalá era fins un deber pels catalans, y que las glorias de las provincias eran las glorias de la nació. Seguidament lo infrascrit secretari passá á fer la ressenya de las composicions premiadas, y á obrir los plechs que contenian los noms dels autors de aquellas, que resultáren ser:

D. Antoni Camps y Febrés, premiat ab la flor natural, com autor de la composició que tè per títol: *Los tres suspirs de l' arpa.*

D. Antoni de Bofarull, ab un accéssit per sa composició titulada: *La pobre Orfaneta* y que tè per lema: *Caritat enviada del cel, cap com tú.*

D. Terenci Thós y Codina, ab altre accéssit per sa poesía: *Lasseta de mí*, que tè per lema: *Yeu la vese aquelo branqueto* etc.

D. Víctor Balaguer, ab la englantina de or per sa composició que tè per títol: *Lo cap den Armengol de Urgell*, y per lema *Son los companys de la serra*; y un accéssit per sa poesía *Lo rey del mar*, que tè per lema: *Gloria majorum posteris lumen.*

D. Antoni de Bofarull, ab altre accéssit, per sa composició que tè per títol: *Rey y Poble, ó En Pere lo dels francesos*, y per lema: *Gloriosa dicta sunt de té.*

D. Geroni Rosselló, (de Mallorca) lo gessamí de plata ofert per lo Consistori per sa composició, *Madama Violant*, que tè per lema: *Pauch son conegut.*

D.ª Isabel de Villamartin, la viola de or y plata per sa poesía: *La Creu de Cristo*, que tè per lema: *Oh Crux! ave spes única.*

D. Víctor Balaguer, ab un accéssit per sa composició que tè per títol: *La campana del ave Maria* y per lema: *Per la gracia de Maria, los aucells volan pel mar.*

D. Antoni Camps ỳ Febrés, altre accéssit per sa composició: *Lo Solitari de Monserrat* y que tè per lema: *Quis dabit mihi pennas sicut columba, et volabo et requiescam?*

D. Víctor Balaguer, ab lo cuadro donat per lo Ateneo catalá per sa poesía titulada: *Lo* 13 *de mars de* 1461, y que tè per lema: *Vixit ut semper viveret* (Epitafi de Ausias March.)

Obert lo primer plech y cridat lo autor, se presentá D. Antoni Camps y elegí á la dama D.ª Carme de Bofarull, á qui doná la flor natural, y fou acompanyada per dos dels senyors mantenedors al assiento que se li tenia destinat junt á la presidencia; volent lo expressat Senyor Camps que constás que ab sa elecció habia volgut tributar un homenatge á la dama, com esposa de un dels poetas que mes esforsos han fet per la restauració dels Jochs Florals. Seguidament D. Francisco Muns, per encárrech especial del autor, llegí la composició: *Los Tres suspirs de l'arpa*, y successivament fóren cridats D. Víctor Balaguer, qui llegí sa poesía: *Lo Cap de En Armengol de Urgell;* D. Geroni Rosselló, per qui lo infrascrit secretari llegí part de sa composició, *Madama Violant;* D.ª Isabel de Villamartin, per qui igualment llegí lo infrascrit secretari la composició *La Creu de Cristo*, y per últim D. Víctor Balaguer llegí *Lo* 13 *de mars de* 1461; habent rebut de ma de la dama los premis que 'ls habian estat adjudicats, y quedant á cárrech del Consistori fer á mans dels premiats ausents los premis que no se 'ls habian pogut entregar.

La música del Excel-lentíssim Ajuntament alterná ab la lectura de las poesías, tocant alguns antichs ayres catalans.

Per últim D. Joaquim Rubió, llegí un discurs de gracias felicitant á tots, tant á los premiats com á cuantas personas y corporacions se habian interessat per lo major desarrollo dels Jochs Florals, per la major importancia que aquestos anaban tenint cada any, y lo M. I. S. Alcalde Corregidor declará terminats los Jochs Florals de 1861.

NUMERO I.

DISCURSO DEL M. I. SEÑOR CORREGIDOR.

DISCURSO

DEL M. I. Sr. CORREGIDOR.

Con la agradable impresion que en la memoria de todos dejaron las anteriores fiestas, viene este Ayuntamiento á presidir la que hoy se celebra.

Bien mil veces por los que concurren á estas justas literarias, con el noble fin de conservar el nombre catalan digno del de sus ilustres antepasados. Es preclara su historia y fecunda en útil enseñanza. Cual nunca debemos rendirla homenage, pues plugo tambien á nuestra excelsa Soberana enaltecerla en los dias de su régia visita á esta ciudad.

Isabel II no desdeñó ceñir á sus Reales sienes la Corona Condal.

Recordémoslo, señores, con el mismo entusiasmo que esperimentamos al presenciarlo: recordémoslo siempre con reverente gratitud á tan Augusta Señora.

Presintió sin duda el generoso corazon de S. M., ávido siempre de gloria para la Nacion Española, que los timbres de grandeza y de heroismo que ostentan las diversas provincias de la Monarquía, pueden tambien contribuir con una noble y provechosa emulacion al esplendor de la misma y á que se cumplan sus altos destinos.

Correspondamos, señores, á la envidiable honra dispensada por nuestra Reina á Cataluña y á Barcelona.

Sea aquella un nuevo incentivo para conservar con creciente interés el brillo é importancia de nuestros Juegos Florales.

NUMERO 2.

DISCURS

DEL

SR. PRESIDENT DEL CONSISTORI.

EXCM. SENYOR.

Som espanyols, sí, som espanyols: ho som ab orgull, ho som de bon cor, y de bon cor y ab orgull ho serém fins al darrer suspir, fins al últim sacrifici. Mès també som catalans, volem serho, nos gloriám de serho, no podem deixar de serho, ja que catalá fou lo bressol que 'ns gronxaba y adormía, catalans eran los mugròns que mamáren nostres llabis, y catalanas sòn nostras afeccions, nostra llengua, y nostra historia. Som espanyols pera servir al Estat, y saber morir, cuant convé,

per la Reyna y sa bandera, com tot lo mon ho veu, y per tot la sanch ho proba; y som catalans pera no deixar morir jamay la memoria dels inclits barons que de prop y de lluny, per mar y per terra admiráren los sigles per la fidelitat de llur cor, y la grandiositat de llurs empresas. Som espanyols pera respectar, benehir, y si 's vol, fins adorar la magestat y la hermosura de la llengua oficial dels Garcilasos, Leons, Herreras y Argensolas; y som catalans pera despertar del sèu ensopiment, sostenir, y pujar fins al cim de la perfecció la dels Jordis, Muntaners, Marchs, y reys Pères, que 'ns recordan aquells esmaltats y frondosos camps, ahont vinguéren á espigolar un dia las musas castellanas, y á qui tenen encara molt y molt que envejar los que, sens haberla vista may ni coneguda, la motejan capritxosament de dialecto mal forjat y voluntari.. Som espanyols, en fi, pera cantar ab la veu sempre sonora de Castèlla lo resplandent toysó, que il-luminá de un cop dos hemisferis; y som catalans pera brodar novas coronas, ab l'or sempre pur de Catalunya, en lo pendó de las barras, que passejá un dia per lo univers los trofeos de sas mans, de sa civilisació, y de sas lletras.

Estos son nostres debers; pero estos debers, per mès que dobles, no son incompatibles no, no son enemichs, no son verinosos; al revés, son fills d'amichs que s'abrassan, de germans que s'ajudan, de ciutadans que s'envanéixen de rendir lo homenatge de sòn amor, saber, y respecte als peus de la comuna mare, de la noble y generosa Espanya que, ben mirat, no es altra cosa, que un robust y magnífich arbre empeltat de ricas y variadas menas. Cuant mès y mès frondòsas crescan las ramas que lo embe-

lléixen, y mès las flors que lo adornan, y mès los fruyts que lo enriquéixen, mès será també son orgull y gallardía, mentres la soberana podadora que lo mene, sapia dirigir, com cal, sa bona saba.

Sí; amor á la patria; amor á las lletras; amor á la llengua: veus aquí lo perqué de nostres jochs, lo fi de son renaixement, lo desitg del Consistori, lo imán poderós, que cada dia atrau novas y mòlt dignas musas á oferir en sas aras la flor de sos traballs, y la nata dels seus ingenis. Aquest sentiment amoròs é irresistible, que ab nosaltres naix, que ab nosaltres creix, y que si mor momentaneament ab nosaltres, es per reviurer després mès arrelat en los cors de nostres fills, quel portan ab la sanch de llurs pares, es una verdadera virtut, no ho duptéu; una virtut natural, civil, literaria, religiosa; una flama santa que no podriam may eclipsar, si possible fos volerho, sens eclipsar ab la propia llum, quens dòna vida, la que vida dòna també á la gran nació de qui som membres. Perque desenganyemnos: ¿podrá ser may bona filla adoptiva la que escup al front de sa propia mare? ¿Sabrá interessarse may per la nació qui fa mofa y escarni del amor á la provincia, que li guarda lo primer plor, y la primera rialla? Al contrari; qui sab servir á la provincia, sab servir á la nació; qui honra á la una, honra á l'altra; cuant mès nobles y perfetas son las parts, mès perfet y noble ressalta lo tot ques compon d'ellas; cuant mès hermosas las flors, mès ricas las toyas; y ab una paraula: cuant mès bons, mès il-lustrats, mès dignes catalans sabrem ser, mès bons, mès il-lustrats, mès dignes espanyols serém.

¿Y qué es lo que habem de desitjar pera serbo? ¿Qué es lo que habem de fer pera no baixar, ni una polsada sisquera, de la envejada altura que, no á passos sino á voladas, van guanyant cada dia las arts y las ciencias, que tan al viu retratan la civilisació de un poble? Pera mí es molt senzill; hem de fer lo que feyan nostres avis: amar á Dèu; al Rey; y á la llengua. Lo amor á Dèu, es la prenda de pau, de benevolencia, de caritat, de acert, y de ventura: lo amor al Rey, lo escut de fidelitat, de órdre, de unió, de respecte, de honor, y de forsa: y lo amor á la llengua, la garantía de nostre sèr, de nostra historia, de lo que habem estat, de lo que som, y de lo que encara podem ser, ja que ditxosament vivim en una regió en que los recorts son glorias, las glorias estímuls, y los estímuls coronas. No sè si me equivoco, pero lo cert es que, á mès de la veu dels temps, y dels llibres quels enmotllan, jo sento en mon front y en mon pit una altra veu, quem diu, y no m'enganya: no dèixes morir la llengua, si vols que visca la patria; honra ton bressol y honrarás ta bandera; fes gran á la provincia, y farás á la nació mès gloriosa.

Y això es tan cert, literariament parlant, com que, mentres la poesía catalana-provensal, volguda ja y acreditada en lo sigle xv, poch ó res podia déurer á la espanyola, que á la sahó estaba bebent en sas deleitosas ayguas, casi me atrevesch á dir, que la espanyola déu á la catalana-provensal una bona part de aquella gran reforma, de aquella gran revolució, que li doná nova vida, y nova gloria. Parlo, senyors, de la adopció del endecasil-labo, que tan felisment portá á cap Joan Boscá, nostre casi desconegut patrici, pera qui las musas reservåren tanta ditxa. Jo ja sé, que desde Joan

Manuel altres poetas, poquíssims per cert, lo habian desgraciadament ensajat, com aquell qui diu, á la sort y á la ventura; sé també, que no desdenyá Boscá, com á bon literat, los socors de altres ingenis; podrá sèr, que lo animássen, y decidíssen á pujar lo Parnás per un iler tan alt de gloria, los consells de Andreu Navajéro, embaixador de Venecia en la còrt de Espanya; tot aixó será molt cert, tot aixó era molt natural; mès tot aixó no li hauria bastat, en mon concepte, pera tan alta empresa, si menos aferrat lo poeta barceloní á las formas castellanas de aquella época, no se hagués vist del tot ensinestrát en lo maneig de la llengua catalana, que li era natural, y de sa germana la italiana, que tan li degué en son primer ser, y en sa justa anomenada; puig que las dos fóren, y no altras, las que li teixíren la corona de autor de aquella reforma poética, que polida després per la llima de mel de Garcilaso, contribuhí á donar lo nom d'or al sigle xvi.

Mès diré: ¿pero á que tan endetrás? Nons mogám de aquí mateix. ¿Perqué sòn, á qué venen, qué volen dir, pregunto, estos llubits certámens que, dins l'ovari de una modesta flor, portan ja en son bressol lo pólen regenerador del entusiasme desde las boras del Tordera fins á las enramadas del Minyo, desde las rocas de sal als turons de las Agulles? ¿Perqué los honra y llegitíma ab sa presidencia y sa paraula lo zel constant y eficás, ahí de la primera y digna Autoritat civil de la provincia, avuy del paternal Municipi que, abrassantles càrinyós en lo primer instant de sa resurrecció, los ampera y anima en aquest saló de grans recorts, y de grans exémples? ¿Perqué los glorifica lo ungit del Altíssim ab la ploma de rubís, que guia lo vol del trovador dret al cel quens guayta, dret á la iglesia,

que gemèga? Perque los enalteix la Exema. Diputació provincial ab lo estímul de una obra literaria que, desde un front catalá, reflectirá prest á la literatura espanyola? ¿Perqué los engalana ab novas flors lo diputat á corts, lo Ministre que fou de la corona, lo geni benéfich, que en lo llit de la colérica mort nos daba consol y vida? ¿Perqué los enriqueix ab son poétich é histórich present lo Ateneo catalá que, al mitg de fragants aromas, naix ab un nom ple de llums y de esperansas? Perqué hi venen, finalment, perqué hi gosan, perqué hi lluhen en dols y envejable consorci lo poble ab la aristocracia, la juventud ab la vellesa, la toga ab las armas, las arts ab las lletras, las damas ab trenas d'or, y los caballers ab llurs galas? Perqué tant fervor, tant obsequi, tanta ditxa? Ah! no m'enganyó! Perqué tots, y cada hu de per sí, sia cual vulla són nom y sa naturalesa, sent també en son front y en son pit aquella mateixa véu, que jo sentia fa poch, y encara sento: no deixes morir la llengua, si vols que visca la patria; honra ton bressol, y honrarás ta bandera; fes gran á la provincia, y farás á la nació mès gloriosa: com rica y encantadora fan la dilatada vega los purs raudals que, partint de distincts punts, van á nudrirla: com brilla y enlluerna la corona á favor dels diamants que la rodejan y matisan.

Tot es, donchs, fraternal en nostres jochs, tot es noble, tot es digne tot, menys la meva pobre veu que, com mos cabells gelada, no pot tráurer del pit, per mes que s'esforsa los tributs de gratitut, que en éll conserva á vostres sentiments, y á vostra benevolencia. Mès ja que entre flors naixém, de flors vivim, per flors devém, y ab flors cumplim, jo no puch ser descortés; jo no vull despedirme sens regalárvosen una, una sola, que cada any creix mès ufana en

lo cor del Consistori pera satisfer lo molt que dèu, y lo molt mès que encara espera déurer, desde la primera autoritat que lo patrocina, fins á la última hermosura que l'adorna.

Sí; pera tots indistinctament, literats y no literats, poetas y prosistas, catalans y no catalans, presents y ausents, pera tots cuants mès ó menos directament se interessan per la prosperitat y lluiment de nostres jochs, pera tots, repetesch, guarda en sòn cor lo Consistori una flor que may mor, ni may enganya, perque es tota catalana. ¿Sabeu quina es? La Sempreviva, la Sempreviva perdurable que, entre mil y mil perfums de regoneixensa, vos porta escrit ab lletras d'or en sa corola: que mentres dure nostra llengua, no se acabarán nostras glorias, perque la vida de la llengua es la vida de la patria, y la vida de la patria es la llengua de la fama.

He dit.

Barcelona, 5 de maig de 1861.

NUMERO 3.

MEMORIA DEL SR. SECRETARI,

D. MANUEL DE LASARTE.

EXCEL-LENTÍSSIM SENYOR.

La restauració dels Jochs Florals, tan combatuda en sos principis, y que, gracias als esforsos fets y á la protecció de V. E., podem considerar com á definitivament arrelada, es un fet mès important de lo que sembla á primera vista. Ella es la millor resposta que podiam donar á los qui nos acusaban de estar dedicats únicament als interessos materials, sens pensar en cultivar las arts que elevan lo esperit. Y es un bell espectacle y una magnífica armonía oir, per dirho aixi, entremesclat lo remor de las máqui–

nas ab los cants de la poesía, contemplar un moviment literari que va creixent al costat de la gran animació de nostra industria, cosas per alguns incompatibles, pero que se enllassan naturalment, donant en son conjunt la verdadera mida de la civilisació de un pais.

Fou un jorn en que los cants de nostres trovadors se elevaren inspirats en mitg de un poble que 'ls escoltaba ab entusiasme. Pero llavors la patria nostra presentaba un hermós conjunt, y lo comers y la industria, lo mateix que las arts, tenian en ella un gran desarrollo.

Es que la poesía, com ha dit molt be un distingit escriptor, no naix en totas parts, sino que necessita una atmósfera especial en que nudrirse; y podem molt be assegurar que alguna cosa gran hi ha en la nostra terra, cuant la poesía pren en ella un vol tan considerable, cuant estos certámens que se celebran ab lo títol de Jochs Florals despertan un interés tan viu.

Perque es precís desenganyarse, per mès que sens diga un dia y altre dia que los Jochs Florals son un anacronisme, que son una planta exótica que cada any anirá degenerant, la realitat del fet es que cada any lo número de las composicions presentadas ha aumentat considerablement, que los dignes mantenedors del any últim cregueren poder ser un tant mès exigents pera adjudicar los premis, y que aquesta conducta la habem poguda seguir los del actual.

No son donchs los Jochs Florals una institució ferida de mort en sa naixensa, com alguns han suposat; al contrari, no li poden faltar elements de vida en un poble que te creencias, que habita en un

pais en lo cual cada pedra es un recort de gloria, que pot contemplar á cada instant las mès ricas galas de la naturalesa; en una paraula, que poseeix las fonts mès puras de la poesía. No poden faltarli cuant en sos certáments invita á cantar lo mès noble, lo mès gran y lo mès dols que pot conmóurer lo cor é inflamar la imaginació, expressat en las tres paraulas que forman lo lema dels Jochs Florals: la patria, la fe, y lo amor.

Y no som nosaltres, no som solament los qui, ab nostres esforsos habem procurat la restauració de estos Jochs, los qui vivim de llur vida, los qui veyem per ells dias de gloria en lo esdevenidor. Personas autorisadas, molt dignas corporacions, déuhen créurer lo mateix, cuant han volgut associar llur nom á esta institució, cuant aquest any debem agrahir á nostra Excel-lentíssima Diputació provincial (constant en sa idea de protegir tot lo noble y tot lo bo que se cria en la provincia) que hage tingut á be fer un regalo als poetas premiats; y cuant lo Ateneo Catalá, associació que apenas nascuda honra á Barcelona, en lo primer any de establerta ha volgut també contribuir al major lluhiment dels Jochs Florals oferint un premi extraordinari.

Pero si á pesar de tot hi hagués duptes sobre la importancia dels Jochs Florals, la proba millor que 's podria donar de que la tenen está en las composicions presentadas en lo any actual, y de las que vaig á ocuparme.

Premi de la flor natural.

Moltas son las composicions presentadas per obtenir aquest premi, algunas de las cuals reunéixen circunstancias mol recomendables. Entre estas lo Consistori ha cregut mereixedora del premi á la que tè per títol y lema: *Los tres suspirs de l'arpa*, tant per lo notable del pensament principal, com per sa sobrietat, bona expressió y sentiment poétich.

Lo primer accéssit lo ha adjudicat á la composició que tè per lema: *Caritat enviada del cel... cap com tú*, y per títol: *La pobre orfaneta!* que revela bastant sentiment, presenta imatges poéticas y sosté lo interés.

Lo segon accéssit lo ha concedit á la que tè per títol: *Lasseta de mí!* y per lema: *Yeu la vese aquelo branqueto* etc., per sa sensillesa, naturalitat y ternura.

A la flor natural, que fou una *Bougainvillia spectabilis*, regalo del Sr. Martí, jardiner del E. Ajuntament, se ha anyadit aquest any una cinta ab son lema corresponent, á fi de que li quede al autor premiat una memoria durable del triunfo conseguit.

Premi de la englantina de or regalada per lo Excel-lentíssim Ajuntament.

Gran número de composicions se han presentat també per obtenir aquest premi. La historia de nostra gloriosa rassa sembla que ha inspirat ab preferencia á nostres poetas, de manera que lo Consis-

tori ha cregut que debia costejar un premi extraordinari, á fi de demostrar lo plaher que li causan los elevats estudis sobre tan fecundo tema.

La englantina de or ha estat adjudicada á la composició que tè per títol: *Lo cap de En Armengol de Urgell*, y per lema: *Son los Companys de la serra ;* perque si be se observa en alguna part de ella mès moviment lírich del que permet lo género históric, en cambi tè rasgos de verdadera inspiració, pensaments brillants y una versificació robusta.

Lo primer accéssit se ha concedit á la poesía que tè per títol: *Lo rey del mar*, y per lema: *Gloria majorum posteris lumen,* per la valentía y lo brillo de sos cuadros en la part descriptiva, encara que se ressent de algun desalinyo en la versificació.

Lo segon accéssit correspon á la que tè per lema, *Gloriosa dicta sunt de te*, y per títol: *Rey y poble ó En Pere lo dels francesos ;* perque si be no sempre guarda la entonació póética, en general se ajusta bastant al carácter del romans histórich.

Lo premi extraordinari donat per lo Consistori, que es un gessamí de plata, se ha concedit á la poesía que tè per títol: *Madama Violant*, y per lema: *Pauch son conegut*, perque á mès de haberse subjectat en ella lo autor á la dificultat de escríurer en llenguatge antich, conserva be lo tò general dels romans, té trossos enérgichs y un interés ben sostingut. No obstant, al premiar esta composició, sentiria lo Consistori que son fallo servís de estímol pera que nostres poetas se dedicássen á escríurer en dit llenguatge.

També ha cregut lo Consistori que era just fer menció de la poesía que tè per títol: *Páginas de gloria del rey mès brau de*

Aragó, perque encara que es molt desigual y son autor li ha donat una extensió extraordinaria que la perjudica, tè en cambi alguns trossos apreciables.

Premi de una viola de or y plata costejat per lo Excel-lentíssim Ajuntament.

Se ha concedit á la composició que tè per lema: *O! Crux ave, spes única*, y per títol: *La Creu de Cristo*, per la elevació de sos pensaments, sa sobrietat y sa entonació per lo general en armonía ab lo assumpto, si be la deslluheix un tant alguna falta de llenguatge.

Lo primer accéssit se ha adjudicat á la poesía titulada: *La Campana del Ave Maria*, y que tè per lema: *Per la gracia de Maria, los aucells volan pel mar;* perque, apart de la forma, tè algunas ideas notables y bastant sentiment en la última meytat.

Lo segon accéssit se ha concedit á la composició que tè per lema: *Quis dabit mihi pennas sicut columba, et volabo et requiescam?* y per títol: *Lo solitari de Montserrat*, com á la mès digna de entre las presentadas después de las dos anteriors.

Premi de un cuadro representant á Ausias March llegint sas poesias al príncep de Viana, donat per lo Ateneo Catalá.

Se ha adjudicat á la poesía que tè per títol: *Lo 13 de mars de 1461*, y per lema: *Vixit ut semper viveret:* perque ademés de la relació que tè ab lo assumpto del cuadro, es notable per esser

una imitació bastant aproximada de las obras de aquell poeta. Los autors de las poesías que han obtingut los premis y accéssits ordinaris rebrán també á son temps un exemplar de la obra que ha compost lo apreciable escriptor D. Manuel Milá y Fontanals, ab lo títol de: *Los trovadores en España*, tant luego com se hage publicat, com á regalo que se ha dignat fer la Excel-lentíssima Diputació provincial.

Tal es, Excel-lentíssim Senyor, lo fallo que los set mantenedors han cregut que debian dar en justicia, desprès de un exâmen detingut de las cent y tretze composicions presentadas, número important, cullita abundant y rica, y que son, com he dit al principi, lo millor elogi que 's podia fer dels Jochs Florals.

He dit.

NUMERO 4.

LOS TRES SUSPIRS DE L' ARPA.

LOS TRES SUSPIRS DE L'ARPA.

BALADA.

En la tomba hi ha una reyna,
rich mantell tè per mortalla,
un ceptre d'or en la ma,
y sobre son pit un'arpa.
Filla de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Sols l'arpa tres cordas tè,
dolsas, vibrants, delicadas,
com tè tres cordas lo cor
la Fé, l'Amor y la Patria.

Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Era lo goig de la reyna,
y en las sevas mans parlaba,
y al seu ressò s'adormian
los seus fillets en sa falda.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Si entonaba cants de guerra
tremian los monts y planas;
si treya suspirs d'amor,
las ninas d'amor penaban.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Mès, que tè l' hermosa reyna?
¿perque la seva arpa calla?
¿qué se han fet los lays d'amor?
¿qué se han fet, ay, las baladas?
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Era tendra y carinyosa,
y l'ha ensisada un monarca;
ab sentidas amoretas
al mitg del cor l'ha flelxada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

—Seurèm junts en un sol trono,
juntarèm las nostras armas:
en un quartel lo *lleò*,
en l'altre quartel las *barras*.—
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

Mes la reyna tè enemichs
que en la cort tenen privansa,
vils corchs que sempre rosegan,
de verinosa fiblada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

Lo monarca se'ls escolta...
prest de la reyna 's recata;
cambia l'amor en desdeny
y 'l desdeny en odi cambia.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

Ja no l' aclaman senyora;
la senyora n'es esclava;
perque llansa ays de dolor
la llengua li han arrancada.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

—Ja ha finat, ja, l'estranjera;
ja ha finat, ja, la bastarda;

enterraula ab son mantell,
ab arpa y ceptre enterraula.—
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Ay mare! no ets morta, no;
encara ton foch m'abrasa;
no ets morta, no, mare meva.....
los teus fills viuhen encara.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.
Rodejan la seva tomba;
al peu un llorer hi plantan,
sols ab llágrimas lo regan;
sanch de llur cor es sa saba.
Fills de la reyna, plorau,
plorau de dol y anyoransa.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

Y feya llarch temps que muts
vetllaban la tomba santa,
cuant l'arpa dona un gemech.....
la reyna s'ha despertada!
Nostra mare resucita;
fills de la reyna, esperansa!

Al despertar tres suspirs
trau del fons desas entranyas;
y á cada suspir del cor
sona una corda de l'arpa.
Fills de la reyna, silenci!
nostra mare es la que parla.
La de la Fé diu: *aléntam!*
la del Amor: *espós, ámam!*
la de la Patria, vibrant,
ab tendre só crida: *álsam!*
Aixeca, espós, á la reyna!
fills de la reina, aixecaula!
si ha perdut son ceptre, al menys
per consol deixauli l' arpa.

De D. Antoni Camps y Fabrès.

NUMERO 5.

¡LA POBRE ORFANETA!

¡LA POBRE ORFANETA!

Ponsella que, en lo camp, aguayta sola,
en planta que ha ferit lo segador:
mentres tendra respira,
encara 'l sol la anima y la consola,
mès si algun vent se gira,
ay de la flor!

—

Baix l'alé de sa mare,
y en sos brassos dormida,

esperaba la aurora
la carinyosa nina.
Los gascons, que, en nit fosca,
de Balaguer fugian,
burlant de Urgell al Compte,
entráren per las vilas,
y al que honra no llevåren
li llevåren la vida.
Ja 'ls flams dels bruchs s'apagan!
Ja 'l somatent no crida!
los pares que en ell marxan
sòn morts tots per las vinyas!!
Las mares, quant ho saben,
de gran dolor tranzidas,
deixant als fills que dormen
y somnis bells somnian,
del espós en ajuda
al camp se precipitan.
¡Prop del espós jaguéren
y en igual llit de espinas,
que ab tots se desfogáren
los gascons que fugian!
perdé ell la vida ab honra,
ellas l'honra y la vida!!
Quant arrivá la aurora,
y 's despertá la nina,
ni l'alé de sa mare

trová, ni sas caricias.
Veyentse tota sola,
abandonada y trista,
cridant ¡Mareta meva!
al cel clavá la vista:
los sèus ulls se li infláren,
esperant afligida.....:
llágrimas sols vinguéren,
la mare no venia!!
Al camp fugí depressa,
pensant, en sas desditxas,
que'l sol, com á las plantas,
la vida li daria,
pus vèu dins de sa casa
sols sombras que la cridan.
Sènt tota ella inocencia,
sens ajuda ni guia,
es com ponsella tendra
de una planta ferida,
ponsella que, en lo camp, aguayta sola,
en planta que ha ferit lo segador:
mentres tendra respira,
encara'l sol la anima y la consola,
mès si algun vent se gira,
ay de la flor!

Es lo cor en las penas,
quant inocent suspira,
inocent de esperansas,
com inocent en iras;
no concebint cap odi,
no espera que 'l mal vinga,
y, bo, fins de las penas
fa un hábit ab que's lliga.
Ja feta ab la miseria
la orfaneta nina,
viu com la papallona
que per tot busca y pica,
y ab petits fruyts que trova
alimenta sa vida.
Y papallona sembla
per sutil y bonica,
pus que, al mirar sa cara,
la de un ángel se mira.
Sos ulls blaus melancólichs
sembla que al cor envian
de sentiments angélichs
una corrent divina;
recorda sa boqueta
á aquella Sulamita
que 'ls llibres de la Iglesia
com *sempre-hermosa* pintan;
son cabell d'or, que estufa

l'aire que dins se fica ,
sembla una flor cuberta
de pòls , mès que tè vida ;
son cos bell y flexible ,
com si fòs jonch se brinca ;
sos peus , que , ab nua planta ,
terra y pedras calcigan ,
d'alguna estátua grega
per estrém se pendrian ,
y 'l tot de sa figura
sembla d'obra divina.
Tan modesta 's presenta
cuant ja la fam la atissa ,
que implorar fins ignora ,
ni alsa las mans , sols mira.
Si 'l castell de son poble
fòs com en altres dias ,
en busca de la almoyna
dins son pati entraria.....
mes al baró 'l matáren
y es son castell ruinas !
Tan sols ab lo que troba
pel camp sosté sa vida ,
pel camp , que ja s'asseca ,
perque l'ivern arriba.
¿Quant ja l'ivern impere ,
qué farás , pobre nina ?

¿qué serás, oh ponsella,
quant la planta ahont vivias
mústiga quede y seca,
qué serás, infelissa?
Ponsella, que en lo camp, aguayta sola,
en planta que ha ferit lo segador:
mentres tendra respira,
encara 'l sol la anima y la consola,
mès si algun vent se gira,
ay de la flor!

—

Igual á la oraneta
es la orfaneta trista,
que per la mar llansantse,
libre per l'espay gira,
mès no tè ahont agafarse,
y vola, y se fatiga,
y si en la nau reposa,
acaba allí sa vida.
Lo cel es sa cabanya,
son llit la terra viva!
Si en sa ajuda y amparo
la caritat no arriba,
¡ay de la orfaneta,
ay de la pobre nina!

Un dia, sota un arbre
va quedarse dormidá,
sens mès consol que un ángel
que del cel descendia,
que calor li donaba
ab sas plantas divinas,
fent paballó ab sas alas,
que son bell cos cobrian.
¡Oh caritat preciosa,
no tardes, vina, vina!!
Mentres ella somniaba
ab tendras alegrías,
un missioner passaba,
que 'l nom de Dèu predica:
oracle del cel era,
consol de la desditxa.
Mil pobres al derrera
del sant varó seguian,
als que aliment donaba
y á salvo conduhia.
Desperta la orfaneta,
ohint la veu que crida,
corre á ampararse en l'hábit
del que ab consol la brinda.
¡Oh caritat beneyta,
al millor punt arribas!
Sens tú, la pobre órfana

de fam morta seria;
sens tú, si mès visquera,
are inocenta nina,
quant dona ja's trobara,
immens perill tindria;
fòra oraneta morta
en la nau ahont s'abriga,
ponsella que dels vicis
lo vent destruiria!
¡Bè fas, caritat santa,
quant á tal punt arribas,
pus salvas la orfaneta,
que, en sa soledat trista,
es sols una ponsella
que pot ser rosa un dia;
ponsella, que, en lo camp, aguayta sola,
en planta que ha ferit lo segador:
mentres tendra respira
encara 'l sol la anima y la consola,
mès si algun vent se gira,
ay de la flor!!

De D. Antoni de Bofarull.

NUMERO 6.

¡LASSETA DE MI!

¡LASSETA DE MÍ!

BALADA.—IMITACIÓ POPULAR.

Si n' era una mare—bressaba sòn nin:
la ma en la filosa—lo fus en sos dits,
sòn peu com l' escuma—glassat y polit
gronxant balandreija—lo brès de sòn fill:
lo bressol de plata—lo capsal d'or fi.
—Ay mare, cantaume—la de cada nit.—
Del foch á la bora—per ferlo dormir,
cantaba la mare:—Lasseta de mí!—

—Una matinada—del dols mes d'abril,
cuant l'estesa plana—banya l' sol eixint,
y esmalta las rosas—ab sos daurats brins,
d'amagat dels pares—jan' deixo lo llit:
las mitjas reixadas—lo blau faldellí,
devantal en randa—y brodats tapins;
n'obro la porteta—y n' baixo al jardí...
¿mès perqué ho recordo—Lasseta de mí!—

—

—La cara de pascuas—llabis carmesins,
galtas patoneras—com la flor del llir,
una trena ròssa—com d' un serafí,
uns ulls que guspiran—y un coll de marfil,
y en éll la creueta—quem' doná l'Elmir
lo jorn que mon oncle—lo feu mon marit,
essent testimonis—los boscos vehins.
¡Qui m' ha vist, sim' veya—Lasseta de mí!—

—

—¡Com me sò tornada—dès d' aquell jorn trist,
que al hortet dels avis—de bon dematí
me n'aní soleta—un ram á cullir:
un ramet de violas—y de gessamins,
per, á la vesprada,—darlo á mon Elmir,
al só de la gayta—y del tamborí
cuant fèssem rodonas—de l'era en lo mitg.
¡Com me sò tornada—Lasseta de mí!—

—No córren las horas—com córrel' desitg,
cuant lo cor espera—lo jorn no tè fi.
Mentres assentada—n'estaba teixint
ab llassos de grana—rosellas y llirs,
á cada un dels llassos—hi daba un suspir,
per cada floreta—hi poso un rubí;
álsol' cap al ayre—ja l'en veitg venir
tot vestit de negre...—¡Lasseta de mí!—

—

—Tres anys que t'espero—¡ay lo meu Elmir!
dès de que ton pare—contra l' sarrahí
lo gomfanò alsantne—t'enmená al sortir.
Tres anys que t'espero—de dia y de nit
sens poder mirarme—en ton dols sonrís!
Tres anys avuy cumplen—que jo no t'he vist!
¡Tres anys que suspiro—per véure't venir!
Si tardesses gayre...—¡Lasseta de mí!—

—

—D'anyoransa m' moro—de recorts sols visch.
¡Malhaja l'esposa—que al véurer sòn llit,
desert com la selva,—no arranca un suspir,
y mès.que la ausencia—la mort no desitj!
Un dia d'oratge—vinguè l'estorlich...
y al cáurer las dotse—de la mitja nit,
mon pare finaba...—la mare al matí...
¡Si Dèu no m'ajuda—Lasseta de mí!—

—Tocan las campanas—del vell monastir,
llastimosas tocan—tocan á la fi...
Cuant lo gall ja canta—será mitja nit.—
Cuant mitja nit toca—ne sent forts renills,
surt á la finestra—veu sobre un rossí,
un caballè, ab plomas—y negres vestits,
ab tres tacas rojas—demunt del sèu pit...
—¡Nafrat l'Elmir torna—Lasseta de mí!—

Aniversari de la mort de mon pare.

De D. Terenci Thos y Codina.

NUMERO 7.

LO CAP D' EN ARMENGOL DE URGELL.

LLEGENDA.

(¡Son los companys de la serra!)

«En los temps heróichs y primitius de la restauració catala-
«na, era la casa dels comptes de Urgell una soca de héroes, que
«arrelada en lo cor del Pirineu, y criada al rigor de las tempes-
«tats y dels vents, habia donat y donaba sens interrupció fruits de
«gran preu en fortalesa y en constancia. Las virtuts veritablement
«heróicas de aquells temps remots, en los varons de Urgell més
«que en cap altra casa déuhen buscarse per lo que á estas parts
«de Espanya portany: lo nom dels comptes de Urgell sona hont

« vulla que hi hagués infidels als qui acométrer y perills que arros-
« trar. »

Aquestas paraulas del cronista P. Piferrer donáren al autor la idea de escríurer una llegenda sobre eixa casa de Urgell, tan famosa en accions de guerra, com renomada en homens d' armas. Las crónicas de la casa de Urgell oferéixen á cada pas maravellosas figuras, figuras gegantescas, pel drama, per la llegenda, per la balada. ¡Llástima que no sian més coneguts los fets portats gloriosament á cap per eixa renglera d'héroes, comensada en lo *Armengol de Moncada* que desfeu ab són estol las naus sarrahinas, y finida en lo *Jaume lo Desconortat* que conclogué mestosament sa vida dessus las llosas de una presó de Xátiva!

Lo autor de aquesta llegenda, volent trovar sobre un fet gloriós d'eixa rassa d'héroes, que pogués unir al interés dramátich la veritat histórica, conclogué per elegir un passatge, del que ne parla someramemt Mr. Romey en sa *Histoire d'Espagne* (capítol 24 de la segona part), pero que enarra ab los més infims pormenors lo *Chronicon Malleacensi*, una de las fonts de nostra historia *(ad annum MLXV)*. Eix passatge es lo relatiu al Armengol VI compte de Urgell. Morí sota los murs de Barbastro (essent per assó anomenat *lo de Barbastro*), en los moments en que los cristians arboraban lo pendó de la creu dessus las torratjas de la ciutat vensuda; lo emir de Zaragoza, que habia acudit ab los seus en auxili dels moros assetiats, tingué temps, ans de retirarse, de fer tallar lo cap al cadáver d' En Armengol, cual cap s' emportá fentlo embalsamar y posar en una capsa d' or, per ostentarlo, de llavors més, com un trofeu de guerra y un testimoni gloriosíssim de victoria.

En venjansa de la mort de son pare, lo jove Armengol, VII compte de Urgell, jurá perseguir sens pau ni treva als sarrahins, als qui prengué lo castell de Gerp, la ciutat de Balaguer, los pobles de Sanahuja, Linyola y Guisona y totas las fortalesas riberencas del Sió y del Segre. Fou aquest lo Armengol á qui la historia anomená *lo de Gerp*.

Manco lo trovador que figura en lo tercer romanso, son rigurosament históricbs los demés personatges de aquesta llegenda, á la cual lo autor ha donat las formas narrativas recomenadas per lo sabi consistori.

La descripció de la nit y del matí de San Joan está acomodada á las costums del sigle XI, segons se troban descritas en obras de reconegut mérit. Los detalls de localitat son exâctes, perque lo autor ha escrit la llegenda en los llochs mateixos ahont fa passar la escena.

Lo autor no ha reparat en usar las paraulas *prole*, *siesta*, *disparar*, *acer*, *evocar*, *palpitar* y algunas altres que semblan castellanas, perque las ha trovat en los antichs diccionaris de Cavallería, Belvitjes y Juglá.

Tampoch ha tingut reparo en usar las de *arborar*, *bavolet*, *embrunir*, *bandejar*, *taquir*, *bucina* y altres que semblan anticuadas, ó no apar que semblen catalanas, perque son totas de us comú en las terras de Urgell y de Cerdanya.

LO CAP D' EN ARMENGOL DE URGELL.

«Són los companys de la serra...»

ENDRESSA.

Ara ojats los accents del errant bardo...
Jo só lo trovador de las montanyas.
Armengols los de Urgell, prole guerrera,
prínceps batalladors, deixáu las tombas
hont del camp de batalla vos baixáren
ja amortallats en vostras armaduras.
¡Rassa de il-lustres morts, la patria 't crida
per escoltar al trovador que 't canta!

¿Qué t' has fet, rassa d'héroes montanyesos,
casa comptal de gloria niadora?...
¿Hont són tos capitans? ¿Hont tas unguelas,
las que en mitg de las lluytas sempre fóren
de victoria guions? ¿Hónt són tas armas,
las que de camp en camp, de realme en realme,
triunfadoras un jorn ne passejáres?
¿Hont són, hont són almenys las sepulturas
dels qui llur terra ab llur renom umplíren?
¿Hont ne són eixos d' emmalladas cotas
comptals senyors, que al véurer que sa patria
llorers sobrants per llurs anals tenia,
ne fóren á enriquirne generosos
de llur gloria la terra de Castella?... (1)
¡Héroes, salut! Hi ha regnes que no tenen
més que vosaltres resplendent historia.
Deixáume ab cants de patria, ab cants de guerra,
los ecos despertar que fa nou sigles
que adormits guarda la Pirénne serra. (2)
Deixáume á mí cantar vostras hassanyas.
Jo no só lo cantor de la hermosura:
jo só lo trovador de las montanyas!

(1) Se fa particular alusió als tres Armengols de Urgell, anomenats *lo de Moyeruca, (ó de Valladolid), lo de Castella y lo de Valencia*, que serviren tots tres als reys de Castella.

(2) Los comptes de Urgell tenian un castell en los Pirineus avans de conquistar la plana.

Jo só lo bardo errant, que ab nua testa,
per las selvas corrent y per los boscos,
mon front als vents de la montanya entrego,
perque gemechs n' arránquen de mon arpa
tot jugant ab ma negra cabellera.
Fets olvidats los meus cantars recordan,
glorias passadas ab mos lays jo evoco,
jo prop la fossa dels finats m' assento,
jo respiro la pols de las ruinas,
jo visch entre 'ls passats, als morts jo parlo!
Cuant més furiós per entre 'ls pins salvatjes
udola 'l vent com un ramat de feras
que per los boscos famolencas córren,
cuant més brumosos báixan despenyantse
los rugidors torrents de la montanya
tot encrespant llurs borbollantas onas,
cuant més lo llam tot fuetejant los núbols,
zigzagador per los espays ne cruza,
y més lo tro, tot estremint las serras,
de timba en timba palpitant rodola,
més al sò de llurs áspres armonías
canto mos himnes y mon arpa polso,
y més llavors als vents de la montanya
dono á besar mon front ab nua testa;
que cuant bull en lo cor lo foch del' ánima,
n' es dols al front l' alé de la tempesta.

Vagar deixáume errant per entre selvas,
mentres las selvas de ma patria sian;
deixáume recolsar lo front baix l'árbre
que ubaga un jorn á mos passats donaba;
deixáume visitar ab passos trémols
lo santuari perdut entre las brenyas,
y saludar la bizantina porta
que encara ombrejan seculars alsinas.
També un jorn mos passats la saludáren
cuant, plé lo cor de fe cristiana, anaban
á la Verge del herm á demanarli,
de genolls en las llosas de sòn temple,
la punta del acer clavada en terra,
las mans cruzadas sobre'l pom del ferro,
salut y deslliuransa per sa patria.
Jo l' am' la patria ab eixa fe que abrigan
los cors que esperan y los cors que créuhen...
¡Jo l'am', jo l'am' d'amor! Jo la venero!
Mon cor d'ella n'es plé, que jo visch d'ella
com de la terra quel' nudreix viu l'árbre,
com del amor ardent que en éll hi nia
ne viu un cor de verge enamorada.
¡Salut als qui eixa patria nos llegáren
regada ab la llur sanch!... Als qui, briosos,
de pich en pich sa gloria trametéren,
llurs cristianas senyeras arboradas!...
¡Salut als primers homens de la terra!

¡Per mí deixáune vostras tombas, héroes!
¡ Passats, que vostras ombras vagarosas
devant mos ulls fantásticas ne cruzen!
Encobertats ab la sagnant mortalla
que tenyireu de sanch encara viva
cuant del combat passáreu á la tomba,
¡alsáuvos devant meu!... L'arpa gemega
baix la febrosa ma del errant bardo,
l'arpa que may en las dauradas salas
del richs palaus ha murmurat llisonjas.
¡Ombras , veniu á mí! ¡Héroes , alsáuvos!
Vostres fets cantaré, vostras hassanyas.
Jo no só lo cantor de la hermosura:
¡jo só lo trovador de las montanyas!

I.

Ja la bucina del guayte
lo seny del alba n' ha dat , (1)
ja despunta del matí
la dolsa llum virginal,
y ja'l primer raig del sol
vesteix de púrpura'ls camps ,
saludat per l'oreneta

(1) Lo guayte era un centinella apostat en la torre atalaya pera senyalar ab una bucina l' hora del alba y la de la eixida del sol.

que alegre cruza l'espay.
Sobre lo cim de una roca
com un áliga posat,
tenintne timbas per fossos,
s'alsa'l castell de Piltzan, (1)
que n'es dels comptes de Urgell
la posada senyorial.

Lo sol que naix resplendent,
las serras al tramontar,
de un sòl bes l'abrassa tot,
sos murs y parets daurant,
y al penetrar joganers
dintre lo castell sos raigs,
ne troban en la sua cambra
á la comptesa plorant.
¿Perqué plora N'Adaleta? (2)
¿Perqué ne suspira y plany?
¿Perqué eixas llágrimas mudas
que de sos ulls al brotar
ne van com rengle de perlas
deslIisantse cara avall?
¿Qué li passa á la comptesa?...
¿Perqué plora?... ¿Perqué plany

(1) Lo castell de Piltzan fou demprés donat pels comptes de Urgell als de Barcelona, segons llargament ho refereixen las crónicas de aquella casa escritas per Diego de Monfar.

(2) N'Adaleta fou la tercera esposa del compte En Armengol de Barbastro, y en ella tingué al que demprés fou compte ab lo nom de Armengol de Gerp.

en eix moment del matí
en que tot s'alsa cantant?
Cuant ne canta l'oreneta
corrent per sota 'l cel blau,
Cuant ne canta 'l bri de l'herba
que l'aire mou al passar,
cuant ne cantan tots los árbres
sas brancas balandrejant,
y los aucells en sos nius,
y las plantas en los prats,
y fins la santa campana
de dalt de sòn campanar,
tendre cor que bat d' amor,
de alegría palpitant,
ne canta al jorn que comensa,
ne saluda al sol que naix,
¿com pót ser que N' Adaleta,
l' ángel del castell comptal,
llágrimas tinga en sos ulls
y tinga en sòn cor pesars?

Es que la comptesa plora,
sens poderho remediar,
perque ja ne fa mòlts jorns
que sòn marit ha marxat,
y no tè novas del compte
que guerreja ab los alarbs:

es que la complesa plora
perque sòn cor pensa mal,
y díuhen que veu del cor
es veu que baixa de l' Alt.

De prompte seca sos ulls,
sos ulls cansats de plorar,
que no vól que lo sèu fill,
que en la cambra ha penetrat,
ne trobe may en sòn front
amarch lo bes maternal.

Lo jóve Armengol de Urgell
devant de sa mare está.
—« Mare mia, mare mia,
avuy hi ha festa en la vall. »

—« Avuy l' óliva, fill meu,
tota la nit ha cantat. »

—« Mare mia, mare mia,
n' es la festa de San Joan.
¿ No n' habeu vist eixa nit
fochs en las serras brillar ?

—« Los fochs que he vist, me semblaban
com antorxas funerals. »

—« Mare mia , mare mia ,
avuy hi ha festa en la vall ,
y jo me 'n vaig tot joyós
en los jochs á péndrer part. »

—« Ton pare n'es á la guerra ,
á la guerra dels alarbs. »

—« Ell ne tornará , ma mare ,
ell ne tornará triunfant. »

—« ¡ Qué Dèu ho vulla , mon fill ! »

—« May han vensut los alarbs,
en cuant dels comptes de Urgell
han vist lo pendó devant.
Jo també aniré á la guerra
cuant mon pare hi tornará. »

—« Tu encara ets un nin , fill meu ,
pus tan sols ne tens tretse anys. »

—« Mare , los comptes de Urgell
no es per los anys que són grands.
Jo sé brandar una llansa ,
sé manejar un caball ,
ne sé empunyar una espasa

y li tinch odi al alarb.
Los que com jo un nom ne portan
que ne costa de portar,
tenen en sobra de cor
lo que no tenen en anys. »

—« No parlem cosas de guerra,
que ne tinch lo cor nafrat.
Baixa, mon fill, á la festa,
baixa, mon fill, á la vall. »

Lo jove Armengol de Urgell
de sa mare s' ha apartat,
y un cop en lo pati d' armas
demana són caball blanch.
Li sosté un patje lo estrep,
un altre li té l' caball.

—« No me dirias, bon patje,
y Déu te guarde de mal,
qué vol dir eixa campana
que brandar sento allá baix;
qué vól dir eixa bucina
que sonar sento allá dalt? »

Aixis lo patje contesta:
ara l' sentiréu parlar:

—«Es la campana de la parroquia
que crida á fésta, que crida al ball;
es la bucina dels montanyesos
que de las serras crida als companys.

II.

Hermosa nit de San Joan
¡qué prompte que n'ets passada!
Tu n' ets la nit del amors
y la nit de las rondallas,
la nit de la peronella,
la nit dels fochs y las dansas.
En ta nit buscan las ninas
la ventura que ls' hi falta,
y de fullas ne despullan
una viola boscana,
per saber si s' casarán
ab lo donzell que las ama,
y en l' aygua corrent del riu
sa cabellera ne banyan
á l'hora de mitja nit,
que n'es l'hora dels fantasmas.
En tal nit totas las serras
s'il-luminan de fogaséas,
y ne semblan per llurs pichs

estesas sas alimarias,
com estrelletas de foch
que tatxonan la montanya.
En la nit ne van corrent
per entre boiras las fadas,
deixant sas cambras de perlas
dintre llurs palaus de plata,
y buscan per redimirlos
los cautius que l' moro guarda,
y per deslliurarlas buscan
las donzellas encantadas.
Hermosa nit de San Joan,
¡ qué prompte que n' ets passada !

N' es lo matí de San Joan:
Tot es bulla y algatzara.
Són los jovencels del poble
que n' emburbullan la plassa,
per mirar á las ninetas,
sota 'l brancatge sentadas,
hermosas flors escullintne
pera teixirne garnaldas.
Errants ne cruzan per l' ayre
tendres suspirs que s' escapan
del cor, y ne són l' encens
d' ánimas enamoradas:
amorosas ulladetas

nins y ninas se disparan,
que ¡jo t'am'! ne van dient
ab lo llenguatge del ánima;
y mentres ninas y nins
ab los ulls y cors se parlan,
himnes d'amor ne murmuran
los árbres gronxant llurs brancas,
cantars d'amor ne pidolan
los aucells que alegres passan,
y ab besos de foch d'amor
lo sol á la terra abrasa.
En lo matí de San Joan
tot es bulla y algatzara.

Donzelletas de Piltzan,
las de las tendres miradas,
las del bavolet de seda,
las del faldellí de grana,
ménos grana que las rosas
que ensizan en vostras galtas,
¿ hont anaban tant matí
per los herbeys de la plana,
avans de sortir lo sol,
sense por á la rosada?
—Flors anabam á cullir
pera teixirne garnaldas.

—¿ Y per qui són eixas flors ?
¿ per qui són eixas garnaldas ,
donzelletas de Piltzan ,
las del faldellí de grana ?
¿ Són pels vostres aymadors ,
los que emburbullan la plassa ?
—No són , no , pels aymadors
cautius de nostras miradas ,
que no són pel San Joanet
de las moltolines blancas ,
lo qui tenim en la iglesia
dins la capella reixada ,
un cingul d'or en lo front ,
en la ma una creu de plata ,
y un petit anyel blanquí
arrupidet á sas plantas.
En lo matí de San Joan
per éll ne són las garnaldas ,
sols per éll ne són las flors ,
y per éll són las ramadas.
—En lo matí de San Joan
tot es bulla y algatzara.
Dèu vos dó un bon jorn , donzellas ,
las del faldellí de grana ,
menos grana que las rosas
que ensizan en vostras galtas.

Un trovador. — Dèu l'envia
per alegrar la jornada, —
un trovador fatigat
entra de prompte en la plassa.
Nuyl ne veu què de sòn front
gotas de suor acalan,
y que al entorn ne passeja
embrunida la mirada,
com si en lloch d'heralt d'amor
fós missatger de desgracia.
Nuyl ho véu, que sols li miran
l'arpa penjada á la espatlla,
y ninas y nins lo voltan
gaudintse de sa arribada.
— En lo matí de San Joan
tot es bulla y algatzara.
Trovador, bon trovador,
lo del arpa platejada,
aixis Dèu li dó ventura
á la nina que mès amas,
y un llit de flors per sas siestas,
y per sòn front fresca ubaga,
com nos cantes, trovador,
d'amor una dolsa albada!

Y no bè lo trovador
comensa á puntejar l'arpa,

lo jóve Armengol de Urgell
entra á caball en la plassa.

III.

« Si son tristos mos accents,
si n' es trista ma cansó,
es que mon cor avuy plora...
Perdonáu al trovador.
Perdonáume, tendres ninas,
las de miradas de foch,
perdonáu si vostra festa
vinch á convertir en dol,
que amargas avuy ne plora
llágrimas de sanch mon cor,
y será trista, molt trista
del trovador la cansó.

(CANTANT).

¡Oh malhaja lo rey moro,
lo rey moro d' Aragó!
Mestosas novas li portan
sos *algazaws* corredors (1).

(1) Los *algazaws* eran los batidors ó espías dels alarbs.

Devant Barbastro tremola
dels cristians lo pendó,
y amenássan la ciutat
per passarla á sanch y foch.
Lo rey moro cuant ho sent
ne junta sos escuadrons,
y avans de partir ab ells
al alba del següent jorn,
aixis parla á son *wasir*, (1)
que l'escolta respectuós:
«Mon *wasir*, feune fer una capsa
que sia d'or,
pera posarhi lo cap d'un noble,
noble senyor.»

(RECITANT).

Encara lluyta Barbastro
que auxili del rey espera,
mès la cristiana bandera
tremola ja en lo castell.
Tots en aquellas jornadas
de valor han fet prodigis,
pero nuyl com las maynadas
que mena'l compte de Urgell.

---

(1) *Wasir*: lo primer ministre del rey moro y gobernador de la ciutat.

Sòn los companys de la serra,
sòn los valents montanyesos,
ab llur bucina de guerra,
ab pells de feras vestits.
Llurs mans empunyan, segura,
la destral que ls' róures talla,
no portan més armadura
que la nuesa de llurs pits.
Sòn los montanyesos. Lo cel es sa tenda,
sòn alé de vida la pols dels combats;
lo jorn de batalla n'es sòn jorn de festa,
y sòn crit de guerra n'es «¡A carn! á carn!»

(CANTANT).

¡Oh malhaja lo rey moro,
lo rey moro d'Aragó!
Ja n'es devant de Barbastro,
ja'n té juntada sa host,
per socórrer als muslims
que en la ciutat s'han fét forts.
Crida al *alkaid* de Gerp, (1)
que ne mana un escuadró.
«D'eixa taifa de cristians
ne vull lo cap d'un senyor,

---

(1) *Alkaid*: gobernador de la ciutat ó fort de la frontera.

lo més brau y lo més noble,
lo més valent y més fort.»
L'*alkaid* se'n va dient:
—«Lo compte de Urgell llavors.»
Lo rey moro ha fét fer una capsa,
y es capsa d'or,
pera posarhi lo cap d'un noble,
noble senyor.
¡Oh malhaja lo rey moro,
lo rey moro d'Aragó!
Per los rengles dels que lluytan
fera passejá la mort.
Ja la ciutat que combateu
defensarse més no pót.
«¡Via dins, que tot es nostre!»
crida lo compte Armengol,
cuant ne va mortal sajeta
á clavárseli en lo cor.
L'*alkaid* de Gerp que ho véu,
tot fugint ab l'escuadró,
se para á tallarli'l cap
sainant deixantne lo cos.
En la capsa que ha fet lo rey moro,
que es capsa d'or,
lo cap hi guardan del compte,
compte Armengol.

(RECITANT).

Fidels, ja es nostra Barbastro.
¡Tremoláune las banderas!
¡Sonáu, trompetas guerreras!
¡Alsats los pendons, alsats!
¡Bona gloria pel qui lluyta!
¡Bona mort pel qui batalla,
y que al cáurer, per mortalla
ne té la pols dels combats!
Més ay! ¿perqué las banderas
no s' alsan ab alegría?
¿Perqué las trompas guerreras
ne fan sentir tochs de dol?...
Guanyada ha estat la batalla
y es resplandenta la gloria,
mès al peu de la muralla
jau mort lo compte Armengol.
Ja los montanyesos com feras s'agitan,
brandantne sangrenta llur tallant destral.
«Venjansa pel compte! Venjansa! Venjansa!»
y «¡A carn! ¡á carn! cridan, ¡á carn los alarbs!»

IV.

Aterit d'horror lo poble
al trovador ha escoltat,
y sa veu que brunzs encara,
ans de desferse en l'espay,
ne va un altra veu perduda
com un eco á despertar.

—« Trovador, lo trovador,
dapnada nova has portat!
Jo só 'l fill d'En Armengol.
¡A carn! ¡á carn los alarbs! »

Y enfonzantne lo donzell
los esperons al caball,
d'un bot ne surt de la plassa,
la vall cruza com un llam,
com un llam puja la costa,
que á brida batuda va;
espurnejan sas miradas
lo foch de sòn cor llansant,
y n'espurnejan las pedras
sota 'ls peus de sòn caball.
Aixis arriba al castell
y en éll penetra cridant:

—« Vassalls meus, ¡al arma! al arma!
¡A carn! á carn los alarbs!»
La complesa cuant lo sent
se li presenta devant,
la mirada esporuguida
y tremolador lo pas.

—«Assó qué vól dir, mon fill?
Mon fill, ¿perqué tan irat?»

—«L'óliva avuy, mare mia,
tota la nit ha cantat.»

La comptesa que assó sent,
n'arranca del cor un plany.
—«Lo compte es mort!... ¡Déu me valga!

Y lo front entre las mans,
immóvil ne queda y muda
com estátua sepulcral.

—«No ploreu, no, mare mia,
que lo nin es home ja.
En pau quedáuvos, ma mare,
que á la guerra jo me 'n vaig.
Per salut d'éll en lo cel,
vos, mare, podeu pregar:

por sa venjansa en la terra
jo faré guerra als alarbs;
y guerra ls' faré terrible,
sens sosiego y á tot trans,
guerra de mort y extermini,
guerra de foch y de sanch.
De ma venjansa algun jorn
las historias parlarán.
Si á mon pare *l' de Barbastro*,
á mi *'l de Gerp* me dirán.»

Y girantse als homens d'armas
que rodejan sòn caball,
aixis los diu ab veu fosca,
rugint, millor que parlant:

—«A l'hora del seny del lladre (1)
ne sortirem de Piltzan.
Cuant torne á náixer lo sol,
devant Gerp nos trobará,
en sengles astes posadas
mas banderas senyorials.
¡Via sus los meus homens d'armas!
¡A mort, á mort los alarbs!

(1) Era l'hora de las deu de la nit, cuant la campana feya senyal á las casas solanas d'estar ab vigil-lancia per esser lo moment que escullian los lladres y malfactors pera comensar llurs robos y malvestats.

¡Via sus, companys de la serra!
¡Via sus la tallant destral!
Lo rey moro d'Aragó
de mon pare ne té l' cap...
Jo empedraré ab caps de moros
l'estable de mos caballs!» (1)

Y es fama que 'l crit de guerra:
«¡Via sus! á mort los alarbs!»
se l'emportaren los ecos,
de serra en serra saltant,
fins á la vall hont estaban
los sarrahins atendats.

Aquella mateixa tarde
lo trovador fatigat
que en la plassa lo matí
ne feya sentir sos cants,
á una nineta li deya:
—«Nina d'ulls de cel, digáu,
¿qué vól dir eixa campana
que tocar sento aquí baix?
qué vól dir eixa bucina
que sonar sento allá dalt?

---

(1) En lo castell de Piltzan hi habia veritablement, segons tradició, una part d'estable empedrada ab ossos y calaveras de moros.

Y aixis respongué la nina:
ja la sentiren parlar:

—«Es la campana de la parroquia
que ab brands de guerra remou la vall.
Es la bucina dels montanyesos
que á guerra sona, que sona á carn.»

TORNADA.

Armengol lo de Gerp, de tas hassanyas
plenas un jorn ne fóren las llegendas.
De las riberas del Sió y del Segre
las muslímicas llunas bandejares,
y en Linyola, en Guisona, en Sanahuja,
en los marlets de Gerp, y en las murallas
de Balaguér la mora, per memoria
clavéres ton pendó, ton nom jaquires.
Armengol lo de Gerp, gloriós llinatge
d'áligas montanyesas tu deixáres.
Sempre los teus seguíren ton exemple:
sempre á punt, en tos temps, á totas horas,
trobaba als Armengols lo crit de guerra
ab lo peu en lo estrep, la ma en la espasa,
y los ulls en la ralla sarrahína.
Per tu los teus á Balaguér tinguéren
ufanosa en sas torras tremolantne

la bandera comptal, bandera santa
que amanyagaren brisas de victoria,
fins lo jorn—¡jorn de mort y de carnatje!—
en que la' celos d'un rey la trossejáren
perque ombra daba á son fortívol trono (1).
Armengol lo de Gerp, si planyideras
las brisas de la nit portan un eco
que arriba incert á ta ignorada tomba,
descansa en pau. Es que sobre las runas
de ton castell, al bruyt de la tempesta,
mon front al vent, jo canto tas hassanyas,
jo canto ls' fets de tos companys de serra,
als ecos trametent himnes de guerra,
que jo só'l trovador de las montanyas.

De D. Victor Balaguer.

(1) Fernando de Antequera.

NUMERO 8.

LO REY DEL MAR.

LO REY DEL MAR.

Viudo lo mar n' está de tas galeras,
comptal ciutat. Ja en éll no s' enmirallan
los llenys y sagetías (1),
las fustas voladoras
que tallaban tas onas lliscadoras;
que l' pendó de las barras passejaban
del bósforo de Tracia fins al Cálpe,

(1) Naus que eran peculiars al Mediterráneo.

farant de victoria;
que al travessar los golfos ne miraban
Pisa callada, Génova vensuda,
que per nólit tostemps portant la gloria,
tostemps devant sas proas ne trobaban
lo mar sotmés y la tempesta muda.
Tos temps han passat ja, ciutat comptesa.
Mar de ma terra, ja no tens per hostes
los triumfadors estols, que per ta via
los greuges de la patria compromesa
marxaban á venjar. ¡Oh! no faillia,
no faillia ja may: venjats quedaban.
La donchs nostras galeras
empavessadas per lo mar venian,
que á més de la victoria, ne portaban
róssechs de naus estranyas presoneras
que per las onas que á sòn pas s' obrian
lo pendó de llurs reys arrossegaban.

Dia d' horror, pero de gloria dia,
ne fou per tu, comptesa,
lo primer en que un nom tocay de gloria
sentíres ressonar. Lo sol eixia
per entre llachs de sanch rodant sòn globo,
com si sabés que jorn de sanch seria,
cuant, llargas ja las velas,
ab boga sorda y ballesters en taula,

llevadas las unguelas,
las galeras de Lluria, silenciosas
devant lo port de Malta ne sorgian.
Los provenzals dormian....
— « Firám, firám, senyor, que tots son nostres ! »
dixi lo almogaver. — « May de ma vida.
« Desperta vull la gent, que no dormida.
« No 's diga may que ma primer' jornada
« per esser ells dormits jo l' he guanyada.
« ¡ Via sus, los ballesters ! No m' errau tretas !
« ¡ Avant per Aragó cuant se desperten !
« ¡ Tocau, nácres, tocau ! ¡ Sonau, trompetas (1) ! »
Diu en Roger, y, esquerra feyta, entráren
port avant las galeras,
enfrenalladas totas l'una ab l'altra.
A mal só 'ls provenzals se despertáren:
pero En Roger aguarda
que l'enemich ja preparat estía :
si per sòn çor de caballer bé fia,
per sòn alé de lluytador bé tarda.

Comensa lo combat. ¡Dèu de justicia !
¡ Senyor omnipotent! Los ayres poblan,
mentres lo estol avansa,

(1) Paraulas ditas per Roger de Lluria avans de comensar lo combat de Malta. Tan per aquestas paraulas, com per la descripció de la batalla que segueix, lo autor ha tingut present la crónica de Muntaner, capitol 83.

sons de trompa, alarits y bruyts de ferro,
crits de guerra per tot, crits de venjansa.
Brunzen las pedras, tot tallant los ayres,
surtintne disparadas de las fonas,
y lo crit al donar del abordatge,
envia Dèu l'oratge
á fustigar las encrespadas onas :
Mès, ¿qu'es la tempestat pels pits de ferro?
¿Qu'es l'uracá pels qui á la gloria volan,
las naus aparelladas?
Las tempestats mès feras
ne son l'alé de dolsas marinadas
pels catalans que muntan las galeras.

¡San Jordi y Aragó! ¡Via sus, los nostres!
Tot es horror y destrucció y feresa.
Ne són en la batalla
cada nau un castell, cada home un héroe,
cada tir de sageta una proesa.
Lo brugit del combat tot altre apaga...
¿Qu'es l'uracá que pels espays divaga,
devant las naus que marxan á la pugna?
Cad'una porta un uracá de ferro
que en las entranyas de sòn seno amaga.
Crú es lo combat y encés. Tant sols se senten
en mitg del terratrémol
veus de mando enronquidas,

alarits dels qui lluytan valerosos,
crits dels qui acaban gemegant sas vidas,
cops, y playntes, y plors, bruyts espantosos,
vibrar las armas, ressonar lo ferro,
y cruixir la fustám, bunir sagetas,
martellar taulas, y brunzir llambordas,
y gitar darts, y retronar trompetas.

Ja s' aferran las naus. ¡Al abordatge!
Redobla lo furor. ¡Dampnat ne sia
qui en darrera romanga en aquest dia!
Com llops assedegats que van rabiosos,
á las galeras provenzals llansarse
se mira ja als almugavérs furiosos,
com si en la sanch volguéssen abeurarse
que á borbollons ne brotan las feridas
dels qui jáuhen estesos per lo alcássar,
llansant per ellas las perdudas vidas.

Ni pau al enemich ni á sòn bras treva
los ballesters y mandroners ne donan.
Las mans destrossan, y los ulls sanguejan
dels cegos lluytadors; broncas ressonan
las feixugas, ruentas armaduras
sota los cops de la destral ferrada;
dels vencedors y dels vensuts s' escorra

á doll y á rius la sanch ja barrejada;
tronchs mutilats rodolan
per sobre las cubertas; y tremolan,
y perden lo coratge,
fins aquells que n' están, sempre animosos,
mès fets á jochs de mort y de carnatge.

¡Fama immortal al vencedor! Jornada
ne fou d' eterna gloria.
D' aquell jorn en avant, Roger de Lluria
lo primogénit fou de la victoria.
Heróica sa vida,
homérica sa historia,
eternament viurá com viu encara:
del esdevenidor sagrat exèmple,
sempre será de patri amor un' ara,
de honor, valor y llealtat un temple.

¡Roger, Roger, lo rey del mar, febrosas
deguéren ser las horas de ta vida!
Del estiu en las tardes calorosas,
cuant la mar xixa veyas y dormida
devall de las carenas,
cuant ni un alé de brisas rumorosas
á rómprerse venia en las entenas,
ta veu ladonchs, per l' ira enrugallada,
com la de un lleó cautiu ne rugiria,

y en torn girant la flamejant mirada:
—«Furts son per mí lo que pels altres festas,
(ab ronch accent diria).
«La quietut es la mort: ¡dáume tempestas!
«¡Dáume combats! La pau es l' agonía!»

Y las onas semblaban obehirlo;
y Dèu mateix de sos desigs cuidaba;
y tenia tempestas espantosas
que sempre domenyaba;
y lluytas en que sempre, victoriosas,
las rojas barras d' Aragó arboraba.
Per En Roger de Lluria la mar era
un llarch, immens palau, hont sols hi habia
los pobles pedestals de sa bandera.
La Calabria sotmesa mantenia;
á foch y á sanch entraba Nicotera;
lleys dictaba á las costas de Sorrento;
la Morea, Corfú y los Gerbes veya
humiliarse á sos peus; lo bey de Tunis,
comprant sa vida, sòn esclau se feya;
sols á sòn nom ja Nápols tremolaba;
per sòn flagell la Fransa lo tenia;
cruzar esfereida lo miraba
sos golfos y sos ports la Romania;
y méntrés que ab sòn nom tot ho aterraba,
per devant de las vilas presoneras;

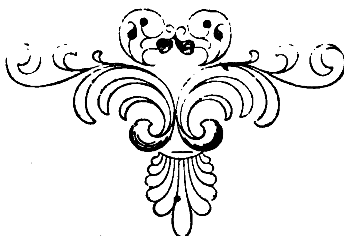
tranquil, sonrient y victoriós passaba,
passejantne lo mar ab sas galeras.

Aquells eran tos jorns, ciutat dels comptes,
los bons jorns d' En Roger!... No avuy que ploras,
y viuda, y sola, y trista, y desolada,
en va passas las horas
sens que ne arribe á tú, com ans solia,
ab lo alé de la dolsa marinada
un eco de victoria cada dia.
Ja tu no tens Rogers, ja no tens Llurias...
¡ Mès, si que 'ls tens, mès si que 'ls tens, comptesa !
Dormits están, pero en ton seno víuhen.
Encara, ó Catalunya, patria mia,
pots ombrejar ton front ab llors de gloria.
Si al mar ne llansas á tos fills un dia,
mostrantlos lo camí de la victoria
la sombra d' En Roger será sòn guia.

Fruit dòna 'l camp que tè llavor, ó patria,
y ardor las cendras que lo foch ne colgan.
Alsa ta veu, desplega tas banderas,
y reviurán los temps esplendorosos
en que senyora y reina del mar eras,
y en noms obscurs avuy, demá famosos,
renaixerán las sombras d' aquells héroes
caballers de ton nom y tas senyeras.

Contarás al rumor de tas victorias,
si del mar á obrir tornas tas campanyas,
tos fills per héroes y tas naus per glorias,
y tos dias, ó patria, per bassanyas,
com en los temps millors de tas historias.

De D. Víctor Balaguer.

NUMERO 9.

REY Y POBLE,

ó

EN PERE, LO DELS FRANCESOS.

REY Y POBLE,

ó

EN PERE, LO DELS FRANCESOS.

ROMANS HISTÓRICH.

Gloriosa dicta sunt de te.

Roncesvalls de Catalunya
es de Panissars l'estret:
per sòn coll entrar es fácil,
pero 'l que entra no'n surt mès.
Lo rey Felip que l' passá
fins tingué l'atreviment
de posar siti á Gerona:
massa temps ha, que l' sostè.

Si no li arriban per Rosas
las naus que espera ab refresch,
á Fransa haurá de tornársen,
y si fa aixó, pobre d'èll!
Tal dupte es lo que desvetlla
al rey En Pere, que incert,
mentres sas tropas descansan,
busca consol y no 'l veu.
—Ay, que l'alba ja s'acosta!
ay, que ja's remou la gent!
Si lo meu poble's desperta,
en sa furia, ¿quí'l deté?—
No porta á la ma la espasa,
sí una arma que no es de rey,
que escona muntera empunya,
y com un soldat va á peu.
Tres senyals de corn marí
espera per fer sòn fet:
lo primer vol dir que Lauria
ha vensut l'estol francés;
lo segon que l'almirant
ve prop del rey ab sa gent;
lo tercer que ja'l divisa...
quant lo Rey sentí 'l tercer,
desfet en goig de venjansa,
així parlá als soldats sèus:

—Sí, sí, á Panissars! Aném, Roger de Lauria;
aném, que, ja sentintvos, tothom está despert;
aném sens detenirnos, que l'cor bull en venjansas,
y quant lo cor impera, malhaja l' temps que 's pert.
Si dels tirans la rassa traguérem de Sicilia,
¿ diatre de nostra terra'ls podriam tol-lerar?...
Jamay! Prenéu la espasa, y aném á la frontera,
que guanyará en la terra, qui ja es senyor del mar.
Si en Dèu tenen orígen los que corona portan,
los límits de sos regnes sòn fets pel' dit de Dèu:
á Dèu roban la obra los que ab los pobles jugan,
y volen ferse propi lo que no pót ser sèu.
Alséu alt las senyeras, que l' Pirineu aguarda:
dalt de sos pichs clavadas serán per sempre, sí:
de la victoria símbol será sempre pels' nostres,
fantasma pels' francesos que vingan cap aquí.
Sortím de esta jornada que tant á Aragó importa;
á la ambició francesa doném fort escarment:
tras de aquesta victoria, bon almirant, Calabria,
buscant lo nostre amparo, vos cridará al moment.
Temps ha que li fa nosa á Fransa lo meu regne:
temps ha que li fa enveja la forsa de sas lleys;
per só ab sas intrigas al Pare-Sant enganya,
per só escomunicáren als mès católichs reys;
que ja mon pare y avi ho fóren en sa vida,
y en mans de gent francesa lo últim espirá!
No basta la indulgencia pera 'ls que m' tiren pedras,

la creu de ma corona dels cops me salvará.
Bè sap lo que aixó atisa lo bè que tots mos avis
en sas conquestas féren poblant la terra infiel:
mès casas al Senyor per ells hi ha dedicadas,
que estrellas brillan claras entre lo blau del cel.
No importa que, allá en Roma, esplique á sa manera
lo rey Felip de Fransa lo dret ab que éll se creu:
lo Dèu de las victorias á mí no'm desampara,
pero al que ment y enganya lo desempara Dèu.—
Solta lo gran rey la escona,
y la espasa empunya prest,
sens donar temps que la ma
agrahit bese Roger.
—Aném!—cridan un y altre;
l'exèrcit respon—Aném!—
y ab crits de goig y entussiasme,
com un disparat torrent,
gira l'exèrcit d'un cop,
y á Panissars va tot dret.

II.

Ja de la plana sortian,
quant de lluny distingí'l Rey
á un cavaller que trotaba,
dirigintse cap á éll.

Diu sòn pendó y sòn escut
que es de Fransa missatger,
mès ja es tart si la pau busca,
que massa temps s'ha sofert.
Avans que'l Rey li pregunte,
al Rey saluda cortés,
y á sas mans deixa una carta,
que l' Delfí, trist, li remet.
A cada mot que llegía
se tocaba 'l front lo Rey.
Al acabar de la carta
ja no sap, confus, qué fer.
Sòn cunyat, lo rey de Fransa,
morí aquell dia mateix,
y 'l Delfí, á qui molt estima
lo monarca aragonés,
demana sols pas segur,
quant s'acosten al estret,
pera'l cos mort de sòn pare,
la oriflama, que va ab éll,
lo cardenal que l' seguia,
y sos criats, si pót ser.
—Ja es tart!—lo rey Pere esclama.
No sé qué't diga... No ho sé!...—
—¿Es á dir, que l' rey mès noble
al nebot res concedeix?
digué, girant lo cavall,

com marxant, lo cavaller.—
—Nó! (replicá'l rey En Pere,
desprès de mirar als seus,
y empunyant de nou la escona,
de que se habia despres)
Digas á mon trist nebot
que ploro sòn sentiment;
que allí ahont vage ab sòn exèrcit,
jo aniré ab l'exèrcit meu;
y si allí lo poble es poble,
jo li prometo ser rey.—

III.

Dos polsagueras se véuhen,
que indican dos rius de gent,
pus com á rius serpentejan,
dirigintse á un lloch mateix.
Es l'una en la gran montanya
que guarda'l profond y estret
coll y pas de Panissars:
allí hi ha En Pere ab los sèus;
l'altra cap al mitg del coll
ab molta pressa s'empeny,
com si un mal vent l'assotás:...
no cal dir que es lo Francés.

Totas dos corrents furiosas
s'aturan á un mateix temps,
y al oposarse á sa furia
lo fort bras que las deté,
crits y esclamacions se exhalan,
que aixordan al mòn enter.
—¡Guerra y mort!—diu la montanya;
lo pla respon:—Sort cruel!—
quedant ja poca distancia
entre aquellas dos corrents,
que cap al coll barrejadas
van á llansarse molt prest.
Paraula tè 'l Rey donada
de que 's portará com es,
y mentres salvat no vege
lo cos mort del cosí sèu,
que, ab sèu fill y 'l cardenal,
s'avansan lluny de sa gent,
no soltará, nó, la escona
ab que á sòn poble deté,
pus diu que pera venjarse
en tal dia sobra temps.
Mès als crits que 'l Rey escampa,
respon l' exèrcit dient:

—Malhaja la noblesa que inutilment se emplea
en pro de un ingrat poble que no la regoneix!

Malhaja 'l bras que 's para , quant l'enemich s'acosta ,
y 'l ferro que se empunya , quant prompte no fereix !
Vergonya , patria antiga ! Vergonya , rey En Pere ,
pus no aprofitau l' hora d' un triunfo sens igual !
Si guanya la frontera l' exèrcit que s' escapa ,
demá orgullós retorna y 'ns causa doble mal.
Un geni foll vos guia , sens dupte , rey En Pere,
pus feu tot lo contrari de lo que sempre heu' fet.
No' ns miréu , no , la cara : miráu als que allí fugen,
burlantse del contrari que repta y no va al ret.
¿ No 'ls coneixen tal volta ! Lo brill de sas corassas
pót ser vos enlluerna ? Ay, ay!... Cruel error!
Deixáunos lo pas libre ; deixáu que 'l poble 's venje ,
ja que tan poch li importa venjarse á sòn senyor.
Arrera qui' ns detinga ! Avant , soldats indómits ,
que' us fuig la millor presa que may hauréu tingut!
¿ Qué importa que 'l contrari al doble de gent sia ,
si may ni una bandera guanyar nos ha pogut ?
Si ni ha qui tinga dubte que esfórse sa memoria
y prest veurá , en tal guerra , del catalans la sort :
encara 'ls temples fúman que ells , sense fe, cremáren ;
encara la sanch corre del fills que nos han mort ;
encara los plors duran de totas las donzellas
que , castas , resistíren á sos desigs en va !...
Ab totas quantas llenguas per l' univers se parlan
es malehit son tracte , que es , mès que fals , tirá.

Si ahí en la mar sos cossos menjar han dat als peixos,
avuy als corbs servescan de opípare festí.
Saltém d' aquestas penyas! xafémlos ab las massas!
Corréu, que se' ns escapan!... No passen, nó, de aquí!!!

IV.

La última benedicció
lo cardenal dòna als seus,
y la oriflama de Fransa
ja en lo pas del coll no s' veu;
ja está dintre 'l Rosselló
lo cos mort del rey francés,
ahont lo rey de Mallorca
junt ab sos nobles lo reb.
Aquí lo gran rey En Pere,
pus sa paraula ha cumplert,
llansa altra volta la escona,
y la espasa de nou pren,
cridant: — Ara sí, mon poble!
Visca Catalunya! A ells! —
Y baixant de la montanya,
sens que estorben sa corrent
márgens, tímbas, valls ni rocas,
ans que l' enemich lo peu
pose á la ralla vehina,

sobre d' éll se llansa en pes.
Per demés es dir que féren
al toparse 'ls contendents,
que los dos núvols de pòls
en un se convertí prest.
Tan apinyats peleaban,
y á munts al mitg del estret,
que ni pels' ferits que queyan
quedaba lloch entre 'ls peus.
Pugnaban los que vivian
sobre 'ls morts que habian fet,
semblant que cresqués la terra
dels cadávers ab l' excés.
Corria la sanch á dolls
per una y altra pendent,
y 'ls cossos morts rodolaban
fins de la vall al extrem.
Per tot cruixian los ferros,
y, com en chor, fins al cel
pujaban los ays y crits
que despedia la gent.
Espantats fugir se veyan
los cavalls sens cavaller,
y en terra 'ls pendons y armas
giraban per tot arreu.
Lo crit confus que s' alsaba
prompte s' convertí en crit cert:

—Aragó! — per tot se oia,
—Victoria! — en catalá accent,
sentintse tan sols los ¡ays!
dels moribunds en francés.

—

Ja al rey Pere ni á son poble
los queda cosa que fer:
la venjansa está cumplerta,
de tirans lo pais net,
y sòn pendó victoriós
vola al cim del Pirineu.
—Tornémsen cap á Gerona!
cridá llavors lo gran rey;
allí escriurém en sos murs
esta llissó als estrangers:
«Roncesvalls de Catalunya
es de Panissars l' estret:
per sòn coll entrar es fácil,
pero l'que entra... no 'n surt mès!»

De D. Antoni de Bofarull.

Nota. Lo Consistori déu advertir, á propósit de las poesías per éll escullidas, que no entén de ningun modo adoptar com á propias, ó com á sempre verdaderas y justas, las ideas y apreciacions de llurs autors, crehent que en general ha de limitarse á considerar totas las produccions presentadas baix lo aspecte exclusivament poétich, puix de no esser aixi, podria tal vegada culparse al Consistori de solidaritat en algunas afirmacions controvertibles.

NUMERO 10.

MADONA VIOLANT.

MADONA VIOLANT.

PAUCH SON CONEGUT.
Ramon Lull.

I.

En son pavalló sebuda
Plora Madona Violant, (1)
Exoint los critz de guerra
Cornamusas é timbals.

---

(1) Fó reina de Mallorca y segona muller d' En Jaume III. Son pocas las noticias que se tenen de sa persona, si se exceptuan las qui son objecte de esta composició. En el mes de setembre de 1362 se trobaba en la ciutat de Montpeller, y Joan de Melum, compte de Tancarville, alsá el secuestre de sos bens. Se sab que ja habia mort en lo any 1399 —Vide la Historia general del Languedoc escrita per Joseph Vaissette, monjo de la congregació de Sant Mauro.

Son cor esquinçan los pifres,
E del ferre el colpejar,
E lo plant de los qui moren,
E 'l gemech de los nafratz.

Mantes horas há qu' airadas
Las hosts se donan contrast,
E qu' espaventan la terra
Ab lo gran brugit que fan.

La pols el cel entenebra
E lo soll banya la sanch;
Cavaylers caen sens vida
E sens fre corren cavayls.

—¡A lor! ¡A lor!—aceyls cridan;
—¡Maylorcha!—d' altres cridant,
Ab las lurs senyeras tesas,
Combaten desesperats.

En Gilabert de Senteyles (1)
Al rey En Pere ha jurat

(1) Fó senyor de Nules, y fael vassall y servidor del rey En Pere IV d' Aragó. Se distingí ab los servicis que dispensá á est princep y principalment en el temps que fou gobernador y llochtinent seu en lo realme de Mallorca. Persegui é atormentá cruelment als partidaris de Jaume III, y posá la illa en terror per tal que no es mostrás afecte á son llegitim rey.

Toler á lo rey En Jacme
Sa corona ab lo sèu cap.

En Jacme, rey de Maylorcha, (1)
De la sort desamparat,
Vol cobrar açí son sceptre
O la mort y vol trobar.

Per ço's tan cruel la batalla
Qu' abdues hosts s' han donat;
Per ço 'n l' un aytanta es l' ira
E 'n l' altre el coratge aytal.

Per ço la regina plora
Entristada et angoixant;
Son amor é son realme
En aquest jorn tot y vá.

Lá pres l' infanta sospira (2),
Sospira l' infanta lá,

---

(1) La historia de aquest rey desventurat es trista y plena de calamitats. Fó fill del infant En Ferrando de Mallorca y de Elisabeth princesa de la Morea. Succehí á son oncle En Sanxo que no tingué fills llegítims. Sobre son naixement y la sua infancia, ne parlan llargament los cronistas, ab especialitat en Ramon Muntaner; y de sos fets en tracta en sa Crónica, encara que molt parcialment, son enimich dit rey En Pere, que lo vá destronar en lo any 1343, perseguí de mort á los que li foren faels, y finalment lo vensé en la batalla de que se tracta en lo present romans succehida el dia 25 octubre de 1349.

(2) Fó filla del dit rey En Jaume y de la dona Constansa de Aragó germana de En Pere IV, y fó muller del Marqués de Montferrat, y quedá heretera de la corona de Mallorca, per mort de son germá l' infant En Jaume. Hagué nom Elisabeth.

Car y pot perdre son payre,
E mays son frare l' infant (1).

D' aytal pahor esmarridas,
Ab trist caylament están;
Car la dolor las tolía,
Las tolía de parlar.

—Infanta, la douça infanta,
Dix la regina en plorant,
E que n' es de cruel l' angoxa
De mon cor desconortat!

—No perdetz l' esper, madona,
Vullatz, madona, esperar;
Deus los justs non desampara,
E justicia ab nos está.

—Vulla Deus, la douça infanta,
Vulla Deus que no m' engan;

---

(1) L' infant fó anomenat En Jaume de Mallorca, fill de En Jaume III, y de la dita dona Constança; fo fet presoner en la batalla de que es tracta y entregat per en Gilabert de Senteyles al rey En Pere, qui lo tingué prés per espay de catorse anys dins una gabia de ferro en lo castell nou de Barcelona. Alguns servidors y adictes á la casa Mallorquina, lo llibertaren una nit donant mort á lo alcait del castell. Anasen á Napols, y se casá ab la reina D.ª Joana. Existeixen datos per creure que pasá d' incognit á la isla de Mallorca, encara que sens resultat algun. Prengué part en las guerras de D. Pere de Castella, contra D. Enrich de Trastamara, y contra En Pere d' Aragó, y se creu que morí envenenat despres d' esser rescatat per sa muller la reina D.ª Joana, mediant una suma considerable

Mas un vel de sarga neyre
Denant mos uyls s' es pausat.

¿ Que voletz , la filla mia ,
Qu' en lo cel puscha sguardar ,
Mas que lo fat de ton payre ,
Que tots jorns fó tan mal fat ?

Trista sa vida es estada ,
Açest jorn també ho será ,
De martiri tem que sia
La corona que guassany.

¿ Ous los colps de las espasas ?
¿ Qui sap si son los aytals
Los qui son elm desguarneixen ,
Los qui li nafran lo cap ?

¿ Ous los tronsons de las lanças ?
¿ Ous lo ferir de los brants ?
¿ Qui sap si son las qui feras
Han son cor ultrapassat ?

¿ Ous enfre los qui combaten
Tuyt li cavayl eguinar ?
¿ Qui sap si lá lo seu corre
Sens que nengú lo cavalc ?

Guarda l' estol de corbs neyres
Que sobre l' host vá volant,
¿ Qui sap si lá famolents
Huy lo seu cors menjarán ?

Ah! amor de la mia vida!
Ah! rey trist en mal punt nat!
¡ Deus te sal en la bataya!
En lo peril Deus te sal!

II.

De madona la regina
Molt es lo dol é l' enuig,
E fort pauca l' esperança
Qu' en sa sort ha son cor huy.

Al loch del brugit sguarda
E un cavayler veu de luny;
Cubert vé de sanch é pols;
¿ Qui en mal hora es el quí fuig ?

En vers corre de la tenda,
Fés son elm é sens l' escut,
Caminant ab greu fadiga,
Apagat lo foch dels uyls.

A los peus de la regina
Quant arriba cau al punt;
Si la mort son cor no aporta
Dolor greu l' ha combatut.

—Ah! bon Carles de Grimalt! (1)
Valam Deus! é 't vala á tú!
Ab esglay dix la regina,
¿Qu' ha en lo camp esdevengut?

—¿No ho vullatz saber, madona,
Ço que viu, creser no puch!
Corretz tost vers las galeas
E Deus del cel eus ajut!

—E mon marit...? E mon frare...? (2)
Mals barons qui 'l lassen huy!
—Mala punta de sageta
Que 'm toca el cor é no 'm muyr.

—Corretz aydar á los vostres,
Car qu' havetz pahor em cuyd.

(1) Fó senyor de Monech, y prengué part en la espedició d'En Jaume III de Mallorca. —«E Carles de Grimalt, senyor de Monech, véab ell é hali dat lo loch de Soller ab la vall «á sí é als seus; é ha dat á Carles de Grimalt lo loch Dalcudia; é ha dat á Aytó de Grimalt «Bunyola, é ha 'l fet Comte, é á molts d' altres qui venen ab ell ha partida tota la illa.» —Gilabert de Senteyles.

(2) Aludeix la reina á lo germá bastart d'En Jaume III son marit, qui era conegut per lo nom d' En Pagá de Mallorca. Morí en la batalla de que es tracta.

—Jo 'n lur defesa corria
E sols la mort m' ha retut.

—Jamay la mort spaventa
Al qui combat per los justs.
—Tots hi forem per justicia,
Mas á Deus no li ha legut.

De lo mal fat l' ombra trista
S' escampá com una núu,
E l' host en fuita s' es mesa
Per los plans é per los munts.

Corretz vers la mar, madona,
Car tot esper es perdut!
¡Benaviratz los qui 'n terra
Nafratz de mort son cahutz!

—No 's perduda l' esperança
Mentre el rey no sia fuit;
Car eyl sol per sobrar basta
E jamay es rent ne fuig.

—Ah! ben cert que no 'n fó d' altre
D' aytal coratge é virtut,

E qu' en Rambau de Corbera (1)
Tembrava denant sos uyls !

Ben cert que cahia sa espasa
Com un lamp sobre l' escut
D' En Gilabert de Senteyles
Qui jurava encés d' enuig !

Mas occis lo seu cavayl,
Sens ajuda de negun,
Nafrat l' infant en la cara,
Tots sobre eyl, lá fó vençut (2).

---

(1) Famós y noble capitá aragonés. Anant á Cerdenya se trobá en Mallorca en la ocasió de la espedició de Jaume III, y va contribuír molt á la victoria ab la sua persona y sa gent en la dita batalla.

(2) En Gilabert de Senteyles en una de las cartas que escrigué al rey En Pere ans y després de la batalla, li contá la victoria haguda y la mort d' En Jaume III, en los termes següents. — « Molt alt et molt poderós Princep et Senyor. Apres que no escriví á la vostra «gran altea dels afers del alt en Jacme çá en rera, s' esdevench que yo divendres proppasat, «ora de tertia, isquí de la ciutat ab companya de cavall et de peu, et jaqui la ciutat be for«nida et stablida é encare vij galeas et ij galiotes be armades que romangueren al port «de la ciutat. E aná ab mí l' onrat en Rienbau de Corbera ab la companya de cavall et «de peu, ab la qual passa en Serdenya. E fiu la via de la host del dit En Jacme qui era «en un loch apellat Porreres ; et seguenlo per jornades, lo dissapte seguent ora tarda «fuy de la sua host pres una legua. E lo digmenge matí seguent, com jo hagues ardit quel «dit En Jacme feye ab tota sa host la via de la ciutat parten de I loch appellat Luchma«jor, on havia jagut lo dissapte á nit, jo fiu refreschar tot hom é aquí ordone mes bata«lles; é comane la devantera al dit en Rienbau. E fiu per guisa que ab las II mies ba«talles isquerent á devant la host del dit en Jacme. Et hora en torn nona ell se acostá «batalla arrenguada á mí ab II batalles que habia ordenades ab molta bella gent et «bona, de cavall et de peu, é jo envés ell. E en lo nom de Deu lo dit en Rienbau fari ab la «sua batalla molt vigorosament, et ells á ell. Ab tant jo farí ab la mia batalla. E plach á «nostre Senyor Deus qui protegueix la justicia de vos molt alt Senyor, et endressa los «vostres affers victoriosament, quel dit en Jacme fó vençut é mort en la batalla et son «frare en Pagá, qui portave la sua bandera, et molts seus cavallers et homens de «peu foren aquí morts ; els altres giraren et meserentse en fuyta, et jo ab tota me com«panya ab la vostra victoriosa bandera tesa encalsant et.... seguils I grosa legua vés la «mar mentre que trobe negun. E apres ab la bandera tesa torne leuar lo camp et trobe

—E mort... ? E mort... ?—En Senteyles
Qui aytant há lo seu cor dur
Membrá 's de son sagrament...
—¡ Deus me vala en aquest punt !

—Corretz vers la mar, madona ,
Car ja l' host ens vé demunt.
—Anem á lo camp, l' infanta ,
Car pres del Rey morir vull.

—No ho façatz , car m' spaventa
Lo que veseren mos uyls :
Lá sens cap jau lo seu cors
Decorrent de sanch un flum (1).

«que cavallers nostres tenien presos lo infant et la infanta nabots vostres, Senyor, «et madona Violant, et molts cavallers et homens á peu del dit en Jacme. Es ver, molt «alt Senyor, quel dit infant es nafrat leig en la cara de colp de spaha, car era guarnit «en lo camp. E apres açó jo ab tota la host torné jaure al dit loch de Luchmajor ; é «lo diluns seguent entremen en la ciutat. E tota la ciutat isquerenme á reebre, ab «totes les professons bé et honradament , et ab gran alegría. Placia á vos, molt alt Se- «nyor, quem fassats saber queus plaurá que jo fassa dels dits vostres nabots, ne de «madona Violant, car jo los tench presos al castell de Bellveher. Encare , Senyor, vos «placia quem fassats saber queus plaurá que fasse dels homens á cavall et de peu que «tench presos , qui foren del dit en Jacme, ço es, dels strangers ; car daquests qui eran «daquesta terra enten á fer aquella justicia que mereixen. Deus per la sua misericordia, «Senyor, vos mantenga per molts anys. Scrites en Mallorches á xxvij del mes de vuytubri «del any de nostre Senyor de M. ccc. xlix.—Sacræ etc.—Lo humil servidor vostre se «comana en vostre gracia et mercet.—Gilabert de Senteyles.—. . . . .
«. . . . .
«. . . . . Jo, Senyor, tench lo cors del dit «en Jacme en Lesgleya de Luchmajor, é nol vull soterrar en tro que hajo resposta de vos «Senyor. Empero , Senyor, ab correttio de la vostra altea, seria viaros quel pogues «hom soterrar á la Seu honradament , que vuymes no pot fer mal ne be.»

(1) Contan los cronistas que aprés de vençut En Jaume, ferit y perduts los sentits, un almugaver li tallá lo cap.

—Rey En Pere, rey En Pere,
Vulla Deus no visquetz pus;
Vostra muller axí us veja
Com jo veig mon marit huy!

—Corretz vers la mar, madona,
E tot no será perdut;
Leissatzme are ab Deus morir,
Car ab eyl morirme vuyl.

III.

A la entrada de la tenda
Que n'es maysó de lo dol,
Molt hujat son cavayl leissa
Cavayler gentil é pros.

Aporta flocha en son elm,
E calsa 'ls esperons d'or;
Es noble en son captener,
E sos sguards son de foch.

Ab deguda reverencia
Los servents restan defors,
De lur senyor ab las armas,
E ab l'escut de sanch tot roig.

Entra cortés en la tenda
E' nclina son cap un poch,
Denant abdues las damas
E 'l guerrer estés qui 's mor.

—Deus eus vala, la regina!
Deus, regina, vos conort!
Vullatz, vullatz vos sotsmetre
A lo qui á Deus se deu sols.

—Venitz tapada la cara
Car vostra viltat eus tol
L' ardiment de la noblesa...
Leixatzme esta fel que plor.

—Vull membrarme que sotz fembre
E qu' eus es trista la sort;
Per ço de lo vostre blasme
Ne de vostre enuig m' en dolch.

—Dret es qu' el blasme no fera
Al qui per nient s' escomou,
E que vullatz scarnirme
Quant no sentitz lo remort.

—Lo vostre bé açi m' endreça,
Per ço al blasme no 'y responch.

—L' homeyer es dret que faça
Satisfacció de son tort.

—Est affer á mí no 'm toca,
No 'n hay temensa per ço;
So vasal del rey En Pere
E 'l servesch de tot mon cor.

—Mas eyl eus maná gran falla!
—Eyl ne respondrá per jo;
A mí tany de grat servirlo,
E á Deu jutjarlo en la mort.

—D' En Jacme la sanch eus cega...!
—E á vos eus cega lo dol;
Guardatz qu' eus aport mercé
E l' esperança eus aport.

—Si 's mercé leissarme ab vida,
Tal mercé mon cor no vol;
L' esper qu' En Pere me dona
Es l' esper qu' hay en la mort.

—Guardatz qu' eus coyé, madona,
Fiar á lo rey vostre sort.
—Ans á los lops aportatzme
Pus qu' En Pere 'n té lo cor.

—Guardatz qu' á lo rey sotsmesa,
Será per vos noble é pros.
— ¡ Noble qui 'm tol la corona !
¡ E pros qui l' amor m' ha tolt!

—Vullatz en mes mans liurarves...
Dix en Senteyles, é tost
De la má prench la regina
Qui gitava mantz sanglotz.

—Cap de Deus! lo cavayler,
Qui jahia nafrat, respós;
Tenitz est coltell madona
E donatz al vil la mort.

Guardatzli las mans vilanas,
E si 's que sanguents las port,
N' es sanch de lo marit vostre...
Car eyl... li doná lo colp.—

Defora se la regina
Pres lo coltell, é tantost
Es gitá sus en Senteyles
Que guax guardarse no 's poch.

—Presonera sotz, madona,
Vostra follía axi ho volch,

Deus vos guart que del rey l'ira
Mantes lágremes nous cost.

Escuders, mos escuders,
Meteiz tot lo camp en foch,
E acabatz açi d' occiure
Est cavayler qui se mor.—

E dementre lo nafraven
Retent al cel lo seu cor:
—Al juy de Deu me 'n vaig, dehia,
A acusarte de ton tort.

IV.

Çelada s' es ja la luna
E está fort neyra la nit;
Tronan las núus lunyadanas
E s' au del vent lo brugir.

Pavallós é tendas mostra
Cascun lamp del cel partit;
La foscha mostra las flames
Que del foch lo vent fa exir.

Dels pavallós ixen xants,
E de lo foch ixen critz;

Car çá alberga la victoria
E lá el dolor de morir.

D' Aragó son los qui xantan;
¡ Oh folls! ¡ oh folls enemichs!
D' En Jacme es lo camp qui crema;
¡ O rey malanat é trist!

Mas no son tuyt los qui vençen
Que d' el vençre n' han delit;
Car lo remort n' es punyent
Per qui falla á son albir.

Per ço anujat en Senteyles,
Qui en son cor y sent lo crim,
D' un cap de la tenda al altre,
Camina parlant ab sí.

Son front una núu ombreja,
E nos volgra sovenir
De la pus trista membrança
Que á desgrat ha en l' esperit.

E s' huja de contrastarla,
E s' huja el cor de sentir;
Son cap ab sas mans colpeja
Ab tant que parla enaxí:

—No seretz vos, rey En Pere,
Qui per vos haver servit,
Me tolgatz mon cruel remort
E puscatz mon cor guarir.

Mal consel doná 'us el diable;
Gran faylimen per vos fiu;
Mas infernat ne seretz
Si no me storç, Deus á mí.

La cubdicia eus té en lur carçre;
Vos en la vostra 'm tenitz;
Ah! vulla Deus qu' est remort
Sia en los dos departit.

Fó gran tort mon sagrament;
Cavayler l' hay de cumplir;
Ma leyaltat, rey En Pere,
Ton bon frare 't ret occis.

Mas esta sanch crema 'l cor,
E'm tol sejorn é dormir;
¿Que 'us tolrá á vos, rey En Pere,
Si ab la sanch el cor vos riu?

— Mossenyer! — un scuder
Entrant en la tenda dix;

Et á sas tristas paraulas
En Senteyles doná fi.

—¿Que sdevé? — lo cavayler
Li respos enfaylonit.
—La regina que tinch presa
Quer la vullatz exausir.

Et ho quer ab tanta pena
E há lo cor tant esmarrit,
Que volenter lo missatge
Me son fayt dels seus sospirs.

—¿Que vol de mí la regina?
Cruel jo son ¿que 'm quer á mí?
Cors qui combat en lo jorn
Li tany en la nit dormir.

—Fembra es, senyor, é regina
E y ha perdut son marit.—
En Senteyles no respos
E stech long temps enaxí.

Quant hac asmat, dix: —Manatzla! —
E partech lo jove ardit
Ab la lugor de los lamps
Qui fehian jorn de la nit.

L' escuder sens nient trigar
La regina menalí,
Ab dos almugavers leigs
Qui del diable n' eren fils.

La dona, enquer que tant trista,
Es fort bela é fort gentil;
Mas l' angoxa que sentía
No y ha qui la puscha dir.

Roigs sos uyls son de plorar,
E par qu' hage de morir;
Tantost com véu En Senteyles
Ab ginoll ficat li dix:

—Asmatz qu' erguyl de regina
Fou lo qui vos volch ferir;
Mas are son trista fembra,
Viuda d' un amor pus trist.

Yo sols amí la corona
Perqu' era de mon marit;
Perdut eyl, sols ay amor
A son plasent sovenir.

Yo fuí sa muller, senyor,
Leixatzlo 'm veser eus dich;

Conortatz un pauch mon cor,
Car no pot pus sofferir.

No será tan cruel En Pere
Que de caritat eus priv';
Ni trencará 'l sagrament
La pietat qu'hajatz de mí.

—Regina, trista regina,
Vostre servent son homil;
Mas volgués Deus me confondre;
Volgués Deus, no 'us hagués vist.

Es ço qu'em queritz, madona,
Mort per vos, infern per mí;
Anatz, é ploratz, regina,
E vullatzme sol jaquir.

—La venjança eus tanca el cor,
Car envers vos hay fallit;
Qu'eratz cavayler cuydava...
—Volgués Deus posqués morir.

¿Ont tenitz lo coltell vostre?
Nafratzme de mort açí!
—Mon marit veser lexatzme...!
—Puis ho voletz vos, venitz!—

Lá pres á un latz de la tenda
Y ha un pavalló buyt é trist ;
Ab pahor y entre en Senteyles ,
E la regina atresí.

Lutz y ret una lanterna ;
¿Quin guerrer y dorm laíns ?
¿Qué cobrex aceyl drap neyre
Que glaça el cor pus ardit ?

Leva lo drap en Senteyles ,
E la dona gitá un crit
Que á lo tro del cel s' ajusta
E fa lo camp retentir.

E com peyra , la regina
Lá caech é s' esmortí ,
E gitá 's sus lo cors fret
E sanguent de son marit.

Ab lo greu colp que doná
Mochse lo cors tot , é 's viu
Girar un cap vers los peus
Del guerrer spahordit.

Gran res de temps lá s' estegren
Sens moviment ne sentits ;

Ela sus lo cors glaçada,
Et eyl... ¿ qui ho poría dir ?

Lonch temps aprés En Rambau
Entra en la tenda é li diu:
—L' alba 's leva, mossenyer! —
E sglayat eyl respostí:

—Guardatz!... guardatz!... si no 's morta
Enmenatzla tots d' açi,
Envers Beylver, ab custodia
E ab los presoners que tinch.

Metetz l' Infant en cadena
Per ço no 'us pusca fugir;
E puis mal ja no 'us pot far,
A l' esgleya est cors jaquitz. —

E dementre se 'n menaven
A la madona gentil,
Debia planyent en Senteyles,
Retenint sos trists sospirs.

—Ço que jo sent dins mon cor
Dol é infern será per mí;
Mas no 'm diretz rey En Pere
Que leyal no 'us ay servit. —

De D. Geroni Rosselló.

NUMERO II.

LA CREU DE CRISTO.

LA CREU DE CRISTO.

Oh! Crux ave, spes ùnica.

Animas fredas que passáu la vida
sens' ombra de creencia en vostre cor,
la creu de Cristo á meditar convida,
qu'ès senyera de fe, símbol d'amor.
Fixâu los ulls en eixa creu! Regala
la sanch que doná Cristo pels humans...
si al sacrifici vostra fe no iguala,
cubrius los ulls ab las impuras mans.

L' home naix y la creu n' es lo sèu guia,
n' es lo dosser que ampara sòn bressol,
y al despedirse d' aquest mòn un dia,
ne tè la creu per sòn postrer consol.

Plorá Cristo en la creu mars de amargura
ab lo cor de dolors despedassat,
y allí rentá l' mortal la taca impura
que d' Eva li deixára lo pecat.

Mortals, los qui teniu miradas closas
y may la vista en l' esperit fixêu,
per mès que estiga coronat de rosas,
lo símbol de aquest mòn es una creu.

¡Pobre del infelis que s' desconorta,
que pert la fe perque no trova amor!...
la gloria es sols d' aquell que la creu porta
ferm lo peu, alt lo front, y pur lo cor.

Si es áspre lo camí y es la creu dura,
mès dols repós ne trovarás també:
¡Avant per ton calvari, criatura!
Lo que l' home no pot, ho pot la fe.

Acudiu á la creu los qui entre guerra
vos destruhiu uns als altres inhumans,
que la creu es la flama de la terra
que il-luminant los cors, los fa germans.

Ella salva dels sigles la inclemencia,
y sempre lluminosa n' está en peu;

un misteri d' amor es sa existencia,
y esperit sant y pensament de Dèu.

Inclínat á sos peus, débil criatura,
doblega fins á terra lo teu cap,
qu' existeix aquest signe de mort dura
perque s' borre l' orígen del pecat.

¡Oh creu! oh sant misteri! Jo t' adoro,
y t' miro y veig ab lo éxtasis del cor,
per tú la gracia del Senyor imploro,
sant árbre empurpurat, símbol d' amor!

Tu parlas á mon cor que s' desespera,
que plora sanch nudrintse sols de fel,
y «plora, m' dius, sufreix, prega y espera;
lo sufriment es lo camí del cel!»

¡Fugiu homens ingrats, pompas paganas!...
¿Que podeu impotents devant la creu?
¡Apartáus á mon pas, glorias mundanas,
que víurer vull en lo esperit de Dèu!

Jo m' acullo á ta sombra, creu divina,
objecte desitjat de mon amor;
tú un lliri m' donarás per cada espina
que trepitje en la via del dolor.

Imatge palpitant de fortalesa,
marca ab sello de gloria lo meu front,
vina á mí, sol d' amor y de grandesa!
fuig de mí, gloria vana de aquest mon!

Pregaré al Etern Pare cada dia
que lo espay de ma vida fasse breu,
y aclare los instants de m' agonía
per morir abrassant la santa creu

DE D.ª ISABEL DE VILLAMARTIN.

NUMERO 12.

LA CAMPANA DE L' AVE MARIA.

LA CAMPANA DE L' AVE MARÌA.

De lluny, de lluny ve lo núvol,
de lluny ve la nuvolada.....
Cuant cruza per sobre 'l mar
taca sòn mirall de plata,
cuant s' extén per sobre l' bosch
l' aucellet poruch s' amaga,
cuant passa sobre la vall
ne cau marcida la planta..

¡ Fugiu, fugiune, pagésos,
que la tempesta amenassa!
De lluny, de lluny ne ve l' núvol,
de lluny ve la nuvolada;
ne porta serpents per llamps,
en sòn seno lo tro guarda,
y la mort y destrucció
naixerán de sas entranyas.

Fugiu, pastorets, fugiune,
que tot lo núvol ho arrasa.
Aplegáu prompte á las pletas
las ovellas extraviadas,
guardáu lo parell de bous
que los vostres camps en llauran,
y la dolsa caramella
ab que, cuant lo sol s' apaga,
ne feu ressonar pel bosch
dolsas y tristas tonadas.
Un color de tempestat
vestéixen valls y montanyas....
Fugiu, pagesos, fugiune,
que l' uracá us' amenassa,
y lo núvol ve de lluny,
de lluny ve la nuvolada!

Si algun aucellet se veu,
arrans de la terra passa,
y ¡ ay que n' es un trist presagi,
missatjer d' una desgracia,
lo aucell que no s' llansa al cel
batentne joyós sas alas!
Sembla que ploran las fullas
tot tremolant en llurs brancas,
los tronchs dels árbres gemegan,
seca es la terra, y abrasa,
pesat es l' aire que corre
y ardentas sas alenadas.
¿ Prenyat ne ve donchs de foch
lo núvol que negre avansa ?...

Un eco s' deixa sentir,
una veu dolsa, apartada.
No n' es lo brugit del aire
que llisca per entre brancas,
ni n' es lo soroll del riu
cuant se despenya en cascada,
ó cuant va per entre prats
rotllant sas onas de plata.
¿ De qui pot ser eixa veu
que ne ve de las montanyas ?
¿ Es de una mare que plora ?
¿ Es de una verge que canta ?

No, que eixa veu vespertina
es la veu de la campana,
la campana de la hermita,
de la hermita solitaria.

La campana.

Ja esquinsa mon cant los vents
com una trova amorosa,
ja son tristos mos accents
com los suspirs del dolor.
Perduts entre las montanyas,
son mos ecos solitaris
la veu del cants funeraris,
la veu dels himnes d' amor.

Jo só la campana que canta y que plora,
que prega al Senyor,
que al cáurer la tarde, que al náixer l'aurora,
mas veus esparpillo com besos d' amor.

Besada per raigs de púrpura
que l' sol m' envia,
vestida ab llums del crespúscul
cuant mor lo dia,
al cáurer la tarde ó al náixer l' aurora,
jo canto á tot' hora:
¡ Ave María !

Ahí vingué una donzella
que un jovencel la portava:
Galan ell y hermosa ella,
de genolls devant lo altar,
com en un tronch duas rosas
duas vidas enllassáren:
De goig mas veus palpitáren,
de amors ne fou mon cantar.
Jo ploro en l'enterro, jo canto en la festa:
Mas veus son d'amor,
ja ab sol d'alegría, ja ab cel de tempesta,
que sempre à tot'hora jo prego al Senyor.

Suspesa entre cel y terra,
cuant naix lo dia,
ó l'raig darrer á la serra
lo sol envia,
al cáurer la tarde y al náixer l'aurora,
jo canto á tot'hora:
¡Ave María!

—

Vuy ha vingut una mare...
¡Pobre mare y pobre esposa!
Un fill ne té que reposa
prop la tomba de sòn pare.

En las dos tombas plorosa
llágrimas, flors ha sembrat...
Jo he gemegat ab la esposa,
ab la mare jo he plorat.
Mas veus ne sòn duras si à foch crido y guerra
brandant ab furor:
mas veus ne sòn dolsas si als cors de la terra
joyosa jo'ls canto mos himnes d'amor.

Besada per raigs de púrpura
que lo sol naixent m'envia,
vestida ab llums del crepúscul
que m'dòna al morir lo dia,
al cáurer la tarde y al náixer l'aurora,
jo canto à tot'hora:
¡ Ave María !

—

Cuant lo foch ne pren á un camp
la veu que avisa só jo.
Cuant ne crido á somaten
la veu de la patria só.
Sobre lo bressol del nin
só d'esperansa la veu,
sobre la tomba del hom
jo ne só la veu de Dèu.

A tots los que náixen, á tots los que moren,
saludo fidel.
Per tots los que pregan, per tots los que ploran,
per tots los que esperan só la veu del cel.

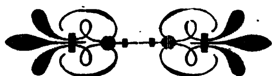
Veniu al temple á pregar
avans que caigue lo dia,
veniu, y deixáu passar
lo núvol que Dèu envia,
que ab llamps de tempesta ó ab raigs de l'aurora,
jo canto á tot'hora:
¡ Ave María !

—

Los fidels alsan en coro
llurs fervorosas plegarias,
y llurs resos vespertins
que repeteix la campana,
ne pujan al cel, de un ángel
en las invisibles alas.
Lo núvol negre ha passat,
y com iris de bonansa
un raig ne ve tremolós
de lo sol que trist s'apaga,
á vestir d'or y de púrpura
la campana solitaria.

¡O campana de l'hermita,
la que cada tarde cantas,
la que cada tarde elevas
dolsos himnes d'alabansa,
recullne donchs mos suspirs,
recullne donchs mas plegarias,
y en lo plech de un hermós núvol
juntantne totas mas llágrimas,
ofereixlas per tribut
á la Vérge soberana,
que la Vérge n'es propicia
á la veu de la campana
que, sempre, cuant naix lo dia,
ó cuant lo dia s'acaba,
¡*Ave*, *Maria!* li diu,
¡*Ave*, *Maria!* li canta.

De D. Víctor Balaguer.

NUMERO 13.

LO SOLITARI DE MONTSERRAT.

LO SOLITARI DE MONTSERRAT.

¡ Salut, oh sagrats pichs ! montanyas veneradas
y selvas aromosas de plácida quietut,
ditxosas soledats , tranquilas , anyoradas ,
oh silenciosos valls del Montserrat , salut !
—Lo cor nafrat ne porto de verinosa espina ,
sanguejja ma ferida , de febre n' estich foll ;
deixáu qu' en vostras fonts , oh celestial Regina
mos llabis se refresquen ab llur purissim dòll.

La llengua ne tinch seca, ardenta sèt m' abrasa;
ma veu es regullosa, so ronch de tant cridar;
llagrimejant mos ulls, ja son encesa brasa;
miráu los fondos solchs que ha obert lo meu plorar.

¡Socós en mon naufragi! ¡socós! ja las ondas
que la tormenta aixeca ab espantós fragor
d' escoll á escoll me llansan, y á estas fondaladas
escupen furientas á trossos lo meu cor.

Al pich mès alt m' acullo. La nit cubre la terra,
me gronxo sobre 'ls núvols, y en va busco un estel;
los uracans brunséixen, lo llamp ratlla la serra...
oh trons, en vostras alas, pujáu mon crit al cel!!!

Deixáu vostres sepulcres, oh sombras gloriosas,
surtiu d' estas ruinas; surtiu, ressuscitáu,
tornáu á vostras grutas desertas, silenciosas:
plorant, en vostres brassos recobraré la pau.

Mes ah! ¿qué fresca brisa dissipa las bromadas?...
La fosca s' ha aclarida... mon Dèu, qué raig de llum!
Mon iris ets, oh Verge, tas dolsas alenadas
los meus sentits embargan ab deliciós perfum.

Adeu siau quimeras, adeu siau sirenas,
oh sombras mentirosas, per sempre adeu siau;
no m' tentan vostras galas, romput he las cadenas
ab que m' engrillonáreu: no sò ja vostre esclau.

Ja m' ánima serena, tranquila, confortada,
á nous espays se llansa, s' eleva al infinit;

en lo silenci escolta del cel la veu sagrada,
y en lo desert sols parlan mon Dèu y mon esprit.

Las sombras se dissipan, mon cor se regenera,
de mística rosada li retorna la frescor;
sent de Dèu la presencia; y creu, y en éll espera,
que si son grans mas culpas, mès gran es sòn amor.

Ah! y si recorts lúbrichs fatigan ma memoria,
si las il-lusions tornan de un temps que ja ha passat;
y si de nou despuntan desitjs de falsa gloria,
caps de núvol que indican futura tempestat;

La fe es l' áncora meva: jo solto sa cadena
ans que dels vents arribe lo estrepitós tropell;
la santa creu arbolo; m' abrasso ab eixa entena
y s' burla de las onas lo combatut vaixell.

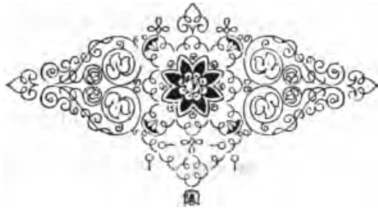
Qué dolsa y felis vida! Contemplo la natura
y adormen mas tristesas los cants del rossinyol:
en m' amargura ell pena, jo peno en s' amargura;
ell tendre me consola, y sò jo l' sèu consol.

¡Oh magestuós silenci.....! Mès, ¡qué burgits ressonan?
¿Qué veus confusas, vagas, me van portant los vents?
De falda en falda pujan, de timba en timba tronan
lo so de las cascadas y l' ronch bram dels torrents;

Los cants del bosch, las auras, las veus, los crits m' aixordan,
los cors del santuari, los prechs dels peregrins;
tots eixos tòns se juntan, en los espays s' acordan,
y d' eco en eco s' perden en los derrers confins.

Y eix cántich de alabansa , fantástica armonía ,
que á Dèu los sers aixecan , com un tribut d' amor ,
mos sentits arrebata , mon esprit extasía ,
y en alas de estos himnes al cel s' eleva l' cor.

De D. Anton Camps y Fabrés.

NUMERO 14.

LO 13 DE MARS DE 1461.

LO 13 DE MARS DE 1461.

Dedicada á D. Joan Cortada.

Era cap á la vesprada
de un hermós dia de mars,
cuant conversaban dos prínceps
en un saló del palau,
als postrers raigs del crepúscul,
l'un de peu, l'altre sentat;
y aixis al príncep dels poetas
deya l' príncep de la sanch:

—Ruent estaba lo cel,
aquesta tarde, Ausias March,
y un cel ruent sempre fou
presagi de tempestat.
—Ja las tempestats, senyor,
res poden en vostre dany:
j' ha arrivat á port la barca,
ja 's gronxa salva la nau.
Lo príncep Cárlos de Viana
se trova en terra de lleals
y per éll n' es un escut
cada pit de catalá.
—Cert es lo que dius, En Ausias,
mès ¡ es tan trist lo meu fat!
No parlem de aquestas cosas,
demli al pensament descans,
y alguna trova llegeixme,
com soliam fer avans,
que hermosas tardes passabam
tú llegint, y jo admirant.
E inclinantse lo poéta,
sa lectura comensá.

Esparsas.

Jo só la barca que ha sortit del port
ab cel blavench y mar abonansada,
y que aprés, per las onas assotada,

buscant la vida , trova sols la mort.
Jo só 'l cervo que fuig per via incerta ,
atravessant los boscos desalat ,
sagnant portantne la ferida overta ,
la sageta clavada en lo costat.

Ja fa temps que l' dolor me diu germá ,
y en res me puch fixâr que pler me sia ;
plors són mos goigs , tristor es ma alegría ,
jo só malalt tenint lo cos tot sá.
Pel sender que jo vaig , lo qui hi camina
encatifat lo véu d' hermosas flors ,
mès cada flor es una crua espina.....
¡Jo la conech la via dels dolors !

Lo cel pels altres blau , per mí es obscur.
Qui en lo pler viu , ne canta sas valensas ;
en mí jo visch , y canto mas dolensas.
Qui no sia trist de mos dictats no cur'.
Dolentme vás per escabrosa via ,
mès si acompanyo ab cants mòn desconort ,
també mos avis celtas algun dia
cantant ne caminaban á la mort.

Senyor , Senyor ¿ quin crim he jo comés
perqué , nafrat y mal content de amor ,
ne sia , per vos sempre desatés ,
lo que pels altres pler , per mí dolor ?
Obehir vostra lley mòn crim ha estat ,
y l' obehirla causa mas tristuras.

Vos, font de amor, á plántas y á criaturas
lo amor per lley eterna habeu dictat.

Es una planta morta, es flor marcida
qui no té cor y qui no sap amar:
los sers se buscan per unir sa vida;
la font busca lo riu, lo riu la mar;
buscant lo amor del sol, ne creix lo pi;
per confóndres' se buscan amorosas
las ánimas pel mon, y ja confosas,
buscan á Vos, á Vos, lo amor sens fi.

¿Com donchs ne puch jo víurer ¡desditxat!
si m' medicina una contraria sort?
Tinch la llansa clavada en mòn costat,
y essent jo viu, vos dich que ja só mort.
Senyor, Senyor, de cel y terra rey,
á qui, genolls flectats, tots acudim,
si es vostra lley lo amor ¿quin es mòn crim?
si mòn crim es lo amor, ¿quina es la lley?

Jo vegí un dia una coloma blanca
als raigs darrers de un moribundo sol,
que s' gronxaba amorosa en una branca
lluintne lo vellut del plomissol.
Y la vegí saltar esporugüida,
y á tot volar per los espays fugir,
á temps que un esperver en sa fugida
la coloma s' llansaba á perseguir.

Ja sols sentí los crits que li arrancaba
lo dolor greu de un cor despedassat,
y vegí al esperver que la portaba
destrossantla en sas garras sens pietat.
També l' dolor á mí planytes m' arranca
sens que retut me puga d'ell desfer,
que n' es mon cor la colometa blanca
destrossada cruzel per lo esperver.

Passatjers que ab lo cor ple de alegría
veniu tranquils per mon camí á cruzar,
fugiu de mí, passáu la vostre via,
deixáume en mon dolor amortallar.
No m' demanéu ja may plers ni venturas,
que no tinch ni alegrías ni deports,
pus jo, portant lo feix de mas tristuras,
rich só d' ennuigs y pobre de conorts.

—Són planyideras esparsas
y trista cansó, Ausias March.
—La flor que no té perfums,
perfums, senyor, no pót dar.
—Trista es la cansó, per cert,
mès sa tristesa me plau.
Jo conéch una coloma
que pels espays al cruzar
fou presa de un esperver,
que la esperaba á sòn pas.

Pobre colometa blanca,
¿qui 't podrá auxili donar?
—Lo cel.....
—Lo cel era ruent
aquesta tarde, Ausias March!
Y mut quedá l' trovador,
y mut lo príncep quedá,
y lo front, ple de tristesa,
deixá cáurer en sas mans,
mentres l' ombra de la nit
amortallaba l' palau.

DE D. VÍCTOR BALAGUER.

N. B. Tots los versos subrallats són del mateix Ausias March.

DISCURS

DEL SENYOR DON JOAQUIM RUBIÓ,

ALTRE DELS MANTENEDORS.

EXCEL-LENTÍSSIM SENYOR.

No era una institució que naixia morta; no era una planta condemnada á viurer en una atmósfera gelada y fosca, eixa flor de la patria poesía á la qual tributam en esta festa ardorós culto, al igual del que li havian donat los Consistoris del gay saber en los temps en que ayres mes vivificadors la acariciavan ab llurs dolsas alenadas.

No: lo restabliment dels Jochs Florals, lluny de ser un indisculpable anacronisme, en lloch de ser un fet que se trobás en

discordancia ab lo esperit del temps, fou lo produyt espontáneo de una venturosa inspiració; lo resultat natural, casi necessari, de la existencia del geni poétich, que jamay se ha extingit completament en aqueix pais, del qual tant richs son en poesía sos anals, los mars que lo banyan, las montanyas que lo defensan, los camps que lo matisan, y fins las costums dels qui lo habitan: fou lo resultat natural d'eix renaixement literari, que saludat vint anys atrás per una sola veu, conta avuy ab una numerosa pléyade de poetas que li donan gloria; ab un bon número de plomas, y no totas catalanas, que lo celebran com un fet del qual ne han de raportar no escás profit las bonas lletras.

De enhorabona estigué nostra poesía lo jorn en que per primera volta vingué á eix históricb saló, hont cada recort que en ell viu pot umplir de cants sa urna, á ser reyna d'eixos torneigs literaris pera repartir gloriosas coronas als qui en ells vencian. De enhorabona estigué nostra llengua, quant tant temps després de no ressonar debaix d' estas arcadas, senti ab sorpresa que se parlava aquí aquell seu idioma ab que tan grans cosas se discutiren, ab que tans alts fets se concertaren. De enhorabona en fi estigué Catalunya quant vegé que sos fills se esforsavan en conservar lo que mes estima, los recorts de sa historia, la arpa de sos trovadors, lo llenguatge de sos monarcas.

Donchs be: de enhorabona tornan á estar avuy nostra poesía, nostra llengua y nostra patria, pus al celebrarse lo tercer aniversari del restabliment dels Jochs Florals vehuen mes alegría en tots los fronts, mes entusiasme en tots los cors y en tots los esperits mes esperansas. Vehuen que en lo palench hy ha mes animació; que

aumenta de any en any lo número dels qui combaten; que son de cada volta mes disputats, y per consegüent mes gloriosos los triunfos.

En nom de la poesía donchs ahí casi muda, plena avuy de vida y esperansas: en nom de la llengua catalana despreciada fa poch, rejuvenida ara y festejada: en nom de Catalunya en fi que espera que ha de ser estimada molt pres per la industria y los cants, com un jorn ho fou per los cants y las armas, loor y gloria als combatents; agrahiment y solás als qui obrireu lo palench; als qui lo honrareu ab vostra presencia; als qui protegireu la noble y gloriosa batalla.

Loor y gloria als combatents. Ab entusiasme que 'm naix del pit jo vos saludo los qui haveu pres part en eix torneigs del ingeni, hont tots, vencedors y vensuts, haveu guerrejat pera dar lo triunfo á las dos reynas dels vostres pensaments, la patria y la poesía. Si los premis han coronat á los qui han sigut tinguts per mes dignes, la pols gloriosa del combat ha vingut á honrar tots los frons. Com los heralts prenian compte de tots los colps de llansa ó de espasa que en las justas se davan, aixis la poesía anotará ab orgull lo número y lo valor de las composicions ab que os haveu disputat los premis. Cap cant será perdut en la gran obra de la restauració poética: cap arpa, per humil que sia, deixará de ser escoltada ab goig per Catalunya en eixos concerts ab que la festejam. Vencedors ó vensuts posau vostres arpas als peus de la ara de vostra patria. La grandesa dels objectes que se adoran se valora per lo encens que sels crema, pel número de las ofrendas que devant de llurs altars se depositan.

Agrahiment als qui obriren lo palench. Vostre cartell de batalla lluny de ser desatés, es rebut cada volta per un major número de combatents y ab sempre creixent entusiasme. Per vosaltres la lira de Ausias March ha trobat un ressó despres de quatre segles de estar casi muda. Si algun dia se aixeca algun altre Ausias March de entre la polsaguera de eixos combats, os cabrá la satisfacció de haver contribuit á dar calor de patria á son cor, claror de gloria á son geni.

Agrahiment y solás als qui haveu honrat esta festa ab vostra presencia. No vos diré quant contribueixen los aplausos á avivar lo entusiasme, á despertar lo desitg de probar novas empresas. Vos recordaré tant sols que los picaments de mans dats en los jochs olímpichs al pare de la historia grega, Herodoto, feyan saltar llágrimas de goig de un jove confos llavors entre los oyents, que fou despres lo inmortal Tucídides.

Agrahiment, en fi, á V. E., per qui los Jochs Florals renasqueren, per qui se renovan, per qui passarán á la posteritat. V. E., se ha honrat honrant las lletras: estas á son torn inmortalisarán á son protector. Quant lo famós Cárlos V se abaixava á cullir lo pinzell que se havia escapat de las mans del Ticiano, aumentaba sa gloria ab la gloria del gran pintor. Al posar V. E. las arpas dels antichs trovadors en las mans dels moderns poetas, ha rodejat eix municipi, succesor de nostre Consell de Cent, dels raigs de gloria conquistats per estos.

He dit.

NOTA.

Per acort del Consistori de 20 de juny del present any, y en virtut de lo previngut en lo reglament, se ha conferit á D. Victor Balaguer lo títol de *Mestre en Jochs Florals.*

Barcelona 1 de agost de 1861.

Lo secretari, *Manuel Lasarte.*

INDICE.

Pág.

